

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

2015.gads

Vides investīciju ziņojums

2016

Satura rādītājs

Saīsinājumi.....	3
Ievads.....	4
1. Investīciju vides aizsardzības jomā mērķis, raksturojums un sadalījums pa plānošanas reģioniem Latvijā	5
2. Investīcijas ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstībā.....	8
3. Investīcijas atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstībā	12
4. Investīcijas siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanā.....	18
4.1. KPFI projektu konkursu joma “Energoefektivitāte”	20
4.2. KPFI projektu konkursa joma “Atjaunojamo energoresursu tehnoloģijas” ..	22
4.3. KPFI projektu konkursa joma “Kompleksie risinājumi”	23
4.4. KPFI projektu konkursa joma “Tehnoloģiju attīstība un sabiedrības informēšana” 25	
4.5. KPFI projektu konkursa joma “Transports”	27
5. Investīcijas dabas aizsardzībā	29
5.1. LIFE programma	30
5.1.1. LIFE programmas apakšprogramma “Dabas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšana”	33
5.1.2. LIFE programmas apakšprogramma “Vide un resursefektivitāte”	34
5.1.3. LIFE programmas apakšprogramma “Informācija un komunikācija” ..	35
5.1.4. LIFE programmas apakšprogramma “Klimatu pasākumu apakšprogramma” 35	
5.2. 3.5.1.3.aktivitāte “Infrastruktūras izveide Natura 2000 teritorijās”	36
5.3. 3.4.1.3.aktivitāte “Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas ex situ infrastruktūras izveide”	37
6. Investīcijas vēsturiski piesārņoto vietu sanācijā.....	38
7. Investīcijas plūdu risku teritorijās plūdu novēršanā	41
8. Investīcijas vides monitoringa sistēmas attīstībā	44
9. Investīcijas vides jomā 2015.gadā	45
Noslēgums.....	47

Saīsinājumi

CO₂ – oglekļa dioksīds

DAP – Dabas aizsardzības pārvalde

EKII – Emisijas kvotu izsolīšanas instruments

ERAF – Eiropas reģionālās attīstības fonds

ES – Eiropas Savienība

KF – Kohēzijas fonds

KPFI - Klimata pārmaiņu finanšu instruments

SEG – siltumnīcefekta gāzes

VARAM – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

Ievads

2015. gads ir bijis īpaši nozīmīgs vides politikas īstenošanā Latvijā, jo līdz 2015. gada beigām noslēdzās apjomīgu vides investīciju programmu praktiskā ieviešana Latvijā, kuras tika īstenotas ES fondu 2007.–2013. gada plānošanas perioda ietvaros. Šo programmu mērķis ir nodrošināt Latvijas iedzīvotājiem iespēju dzīvot tīrā un sakārtotā vidē, īstenojot uz ilgtspējīgu attīstību veiktas darbības, saglabājot vides kvalitāti un bioloģisko daudzveidību, nodrošinot dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, kā arī sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā un informētību par vides stāvokli.

Paralēli 2015. gadā turpinājās aktīvs darbs arī pie citu finanšu instrumentu, vides investīciju programmu un projektu īstenošanas, it sevišķi dabas aizsardzības un klimatu pārmaiņas jomās. Minētās investīciju programmas, kas īstenotas, izmantojot ES struktūrfondu un KF līdzekļus, kā arī citus ārvalstu finanšu palīdzības instrumentus un valsts budžeta programmas, ir būtiski un neatsverami instrumenti sekmīgai nacionālās vides politikas īstenošanai, tostarp nodrošinot ES vides kvalitātes standartu ieviešanu Latvijā, kas ļāvis nodrošināt augstu vides prasību izpildi salīdzinoši īsos termiņos.

2007.–2013. gada plānošanas perioda projektu, kas līdzfinansēti no ES struktūrfondu, ieviešana noslēdzās 2015. gada 31. decembrī. Līdz 2016. gada pirmā ceturkšņa beigām noslēguma maksājumi projektu finansējuma saņēmējiem bija veikti 99% apmērā. Tomēr jāuzsver, ka vides jomā investīcijas tiek piesaistītas arī no citiem finanšu avotiem, un šo līdzfinansēto projektu ieviešana turpināsies arī pēc 2015. gada beigām. Tāpēc “Vides investīciju ziņojums, 2015” galvenais **mērķis ir atspoguļot informāciju par sekmīgi ieviestajiem (noslēgtajiem) projektiem līdz 2015. gada 31. decembrim**, tajos piesaistītajām investīcijām, sasniegtajiem rezultātiem un sniegto ieguldījumu vides jomā. Savukārt projekti, kuru īstenošana turpinās pēc 2016. gada 1. janvāra, tiks minēti, norādot to finansējumu kā indikatīvas investīcijas vides jomā, ņemot vērā, ka šo projektu mērķi un/vai rezultatīvie rādītāji vēl nav sasniegti.

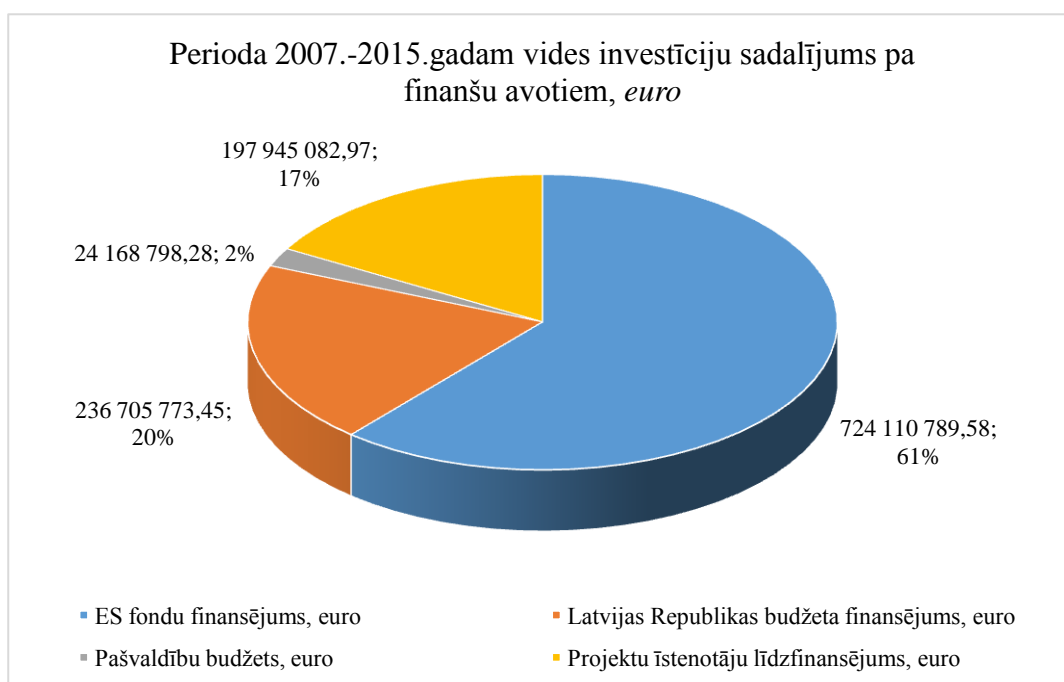

1. Investīciju vides aizsardzības jomā mērķis, raksturojums un sadalījums plānošanas reģionu griezumā Latvijā

Vērtējot 2007.–2015. gadā Latvijai pieejamo ES līdzekļu apguvi vides nozarē, jāatzīmē, ka Latvija bijusi starp aktīvākajām jaunajām ES dalībvalstīm šajā jomā. ES līdzfinansējuma un citu finanšu instrumentu piesaiste ir bijusi vitāli nozīmīga Latvijas vides kvalitātes uzlabošanai.

Kopumā laika periodā no 2007. līdz 2015. gadam īstenoti 3 340 projekti septiņās vides jomās, ieguldot investīcijas 1,182 miljardu *euro* apmērā. Vērtējot iegūtos datus, secināms, ka visnozīmīgākais finanšu avots vides jomā bija tieši ES fondu finansējums, kas sasniedza 61% jeb 724,1 miljonus *euro* no kopējām investīcijām vides jomā. Vides investīcijām būtisks priekšnosacījums bija arī valsts budžeta līdzfinansējums, kas sasniedz 20% (t.i., 236,7 miljoni *euro*) no kopējām investīcijām, kā arī projektu īstenotāju līdzfinansējums – 17% (t.i., 197,9 miljoni *euro*) un visbeidzot pašvaldību budžeta līdzfinansējums – 2% (t.i., 24,2 miljoni *euro*) no kopējām investīcijām (skatīt attēlu Nr. 1 zemāk). Vienlaikus jāuzsver, ka 86% no valsts budžeta finansējuma vides jomas projektiem veido Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta (KPMI) finansējums, kas ir valsts budžeta programma, kuras mērķis ir veicināt globālo klimata pārmaiņu novēršanu, pielāgošanos klimata pārmaiņu radītajām sekām un sekmēt siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšanu (detalizētāku informāciju skatīt nodaļā “4. Investīcijas siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanā”).

Attēls Nr.1

Iepriekš jau minēts, ka pārskata periodā investīcijas vidē ir ieguldītas septiņās vides jomās, t.i., ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstībā, atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstībā, SEG emisiju samazināšanā, dabas aizsardzībā, vēsturiski piesārņoto vietu sanācijā, vides risku novēršanā un vides monitoringa sistēmas attīstībā. 55% jeb 650,7 miljoni *euro* no kopējām investīcijām vides jomā ir ieguldītas ūdenssaimniecības

infrastruktūras attīstībā, 27 % jeb 318,8 miljoni *euro* – SEG emisiju samazināšanā. Savukārt pārējās vides jomās investīciju apmērs ir mazāks kā 10% no kopējām investīcijām vides jomā (skatīt tabulu Nr. 1). Investīciju sadalījumu noteica Latvijas uzņemtās saistības, iestājoties ES, un saistības starptautiskās emisiju tirdzniecības ietvaros. Detalizētāku informāciju (analīzi) par katras jomas ieguldījumiem, veiksmīgi īstenoto projektu skaitu un sasniegtajiem rezultātiem skatīt attiecīgajā nodaļā.

Tabula Nr.1

Vides investīciju sadalījums pa vides jomām periodā no 2007.–2015. gadam, *euro*

Joma	Īstenoto projektu skaits	Kopējais attiecināmais finansējums, euro	ES fondu finansējums, euro	Latvijas Republikas budžeta finansējums, euro	Pašvaldību budžets, euro	Projektu īstenotāju līdzfinansējums, euro	Jomas investīcijas pret kopējām investīcijām vides jomā, procentos
Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība	535	650 725 673,81	569 325 275,83	21 304 427,02	16 909 750,96	43 186 220,00	55%
Atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstība	114	96 379 786,38	68 355 825,41	0,00	6 347 849,50	21 676 111,47	8%
Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana	2 614	318 549 308,90	0,00	204 160 001,67*	0,00	114 389 307,23	27%
Dabas aizsardzība	51	70 466 203,64	46 134 273,08	7 054 796,19	0,00	17 277 134,37	6%
Vēsturiski piesārņoto vietu sanācija	3	19 869 531,56	15 324 982,01	3 128 239,65	0,00	1 416 309,90	2%
Vides risku novēršana	10	16 328 677,82	15 417 480,00	0,00	911 197,82	0,00	1%
Vides monitoringa sistēmas attīstība	13	10 611 262,17	9 552 953,25	1 058 308,92	0,00	0,00	1%
Kopā:	3340	1 182 930 444,28	724 110 789,58	236 705 773,45	24 168 798,28	197 945 082,97	100%

*KPMF finansējuma daļa

Analizējot vides jomā ieguldītās investīcijas plānošanas reģionu griezumā, secināms, ka vislielākās investīcijas vides jomā ir ieguldītas Rīgas plānošanas reģionā – 22% (t.i., 256,5 milj. *euro*) no kopējām investīcijām vides jomā, Vidzemes un Kurzemes plānošanas reģionos – 12 % (t.i., attiecīgi 137,3 milj. *euro* un 142,4 milj. *euro*), Zemgales plānošanas reģionā – 11% (130,3 milj. *euro*) un Latgales plānošanas reģionā – 9% (106,3 milj. *euro*) no kopējām investīcijām vides jomā (skatīt tabulu Nr. 2 zemāk).

Tabula Nr. 2

Investīciju sadalījums vides jomā Latvijas plānošanas reģionos 2007.–2015. gadā, *euro*

Plānošanas reģions	Visa Latvija	Rīga	Vidzeme	Latgale	Zemgale	Kurzeme
Sadalījums						
Projektu skaits	2680	128	166	104	143	119
Investīciju apjoms, euro	410 343 918,00	256 495 889,70	137 326 450,67	106 309 591,11	130 313 737,98	142 430 534,63
Procentuālais investīciju sadalījums pret kopējo investīciju	35%	22%	12%	9%	11%	12%

Plānošanas reģions	Visa Latvija	Rīga	Vidzeme	Latgale	Zemgale	Kurzeme
Sadalījums						
apjomu						

Salīdzinoši lielākais investīciju īpatsvars, kas ir ieguldīts Rīgas plānošanas reģionā, saistīts ar faktu, ka prioritārā vides investīciju joma ir ūdenssaimniecības infrastruktūra un Rīgas plānošanas reģionā ietilpst divas republikas pilsētas – Rīga un Jūrmala, kas rada būtisku piesārņojošo vielu slodzi uz virszemes ūdeņiem. Tāpat Rīgas plānošanas reģionā un tuvējās ir liels iedzīvotāju blīvums un augsta ekonomiskā aktivitātes un dažāda veida pakalpojumu (t.sk., komunālo pakalpojumu) sniedzēju un cita veida uzņēmējdarbības koncentrācija, kur nepieciešams nodrošināt ūdenssaimniecības u.c. vides infrastruktūras pakalpojumus. Zemāk tabulā Nr. 3 ir apkopoti dati par investīcijām, kuras ir faktiski piesaistītas konkrētiem plānošanas reģioniem.

Vienlaikus svarīgi atzīmēt, ka, ņemot vērā investīciju specifiku, atsevišķi vides investīciju veidi un to sniegtie ieguvumi ir attiecināmi uz visu Latvijas Republikas teritoriju kopumā, piemēram, tādās jomās kā dabas aizsardzība, SEG emisiju samazināšana, vides monitoringa sistēmas attīstība un vēsturisko vietu sanācija (izņemot vienu speciāli iezīmēto projektu 3.3.1.6. aktivitātes „Liepājas Karostas ilgtspējīgas attīstības priekšnoteikumu nodrošināšana” ietvaros). Tas ir saistīts ar faktu, ka šāda veida projektu kopējā ietekme un rezultāti ilgtermiņā nes ieguvumu visā Latvijas teritorijā kopumā, piemēram, gaisa piesārņojuma samazinājums, augu un dzīvnieku sugu saglabāšana un tml. Līdz ar to par šīm jomām dati nav iekļauti tabulā Nr. 2 “Investīciju sadalījums vides jomā pa Latvijas reģioniem periodā 2007.–2015. gadā, euro”.

Tabula Nr. 3

Investīciju sadalījums vides jomā plānošanas reģionā 2007.–2015. gadā, euro

Plānošanas reģions	Rīga	Vidzeme	Latgale	Zemgale	Kurzeme
Vides joma					
Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība	215 845 148,24	126 155 826,19	96 292 822,23	101 910 137,04	110 521 740,11
Atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstība	32 920 336,52	9 543 527,71	10 016 768,88	21 432 424,83	22 466 728,44
Vides risku novēršana	7 730 404,94	1 627 096,77	0,00	6 971 176,11	0,00
Vēsturiski piesārņoto vietu sanācija	0,00	0,00	0,00	0,00	9 442 066,08
Kopā	256 495 889,70	137 326 450,67	106 309 591,11	130 313 737,98	142 430 534,63

Neskatoties uz apjomīgām investīcijām vides jomā periodā 2007.–2015.gadam, īstenoto projektu ietekmi uz vidi un cilvēku labklājību varēs vērtēt tikai ilgtermiņā, jo vides resursu atjaunošanās un saglabāšanās ir laikietilpīgs un nepārtraukts process. Lai nodrošinātu dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, arī turpmāk jānodrošina investīciju nepārtrauktība vides jomā.

2. Investīcijas ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstībā

Latvija, iestājoties ES, uzņēmas saistības nodrošināt Direktīvas 91/271/EEK par komunālo notekūdeņu attīrīšanu, kas pārņemta ar Ministru Kabineta 2002. gada 22. janvāra noteikumiem Nr. 34 „Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī”, prasību izpildi. Direktīvas 91/271/EEK prasības attiecināmas uz visām apdzīvotajām vietām, kurās ir izveidotas un ir pamatoti izveidot centralizētas kanalizācijas sistēmas komunālo notekūdeņu savākšanai. Atbilstoši Direktīvas 91/271/EEK prasībām apdzīvotās vietās, kurās cilvēku ekvivalents ir robežās no 2000 līdz 10 000, visiem centralizētajās kanalizācijas sistēmās savāktajiem un novadītajiem notekūdeņiem jāveic otrējā (bioloģiskā) attīrīšana. Savukārt apdzīvotās vietās, kurās cilvēku ekvivalents ir lielāks par 10 000, prasības notekūdeņu attīrīšanai ir daudz stingrākas, jo jāveic papildus pasākumi slāpekļa un fosfora attīrīšanai jeb jānodrošina trešējā (terciārā) notekūdeņu attīrīšana¹. Tā kā notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas infrastruktūra skatāma saistīti arī ar dzeramā ūdens ieguvī, attīrīšanu un pārvadi, investīcijas aptvēra ūdenssaimniecības infrastruktūru kopumā, nodrošinot ne tikai Direktīvā 91/271/EEK, bet arī citos ES un nacionālajos normatīvajos aktos noteikto prasību izpildi.

ES fondu 2007.–2013. gada plānošanas perioda investīcijas ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstībā tika ieguldītas divu aktivitāšu ietvaros, t.i., 3.4.1.1.aktivitāte “Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000” (turpmāk – 3.4.1.1.aktivitāte), 3.5.1.1.aktivitāte “Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2000” (turpmāk – 3.5.1.1.aktivitāte), lai sekmētu notekūdeņu vidē novadītā piesārņojuma daudzuma samazināšanu. Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstībā un pilnveidē kopumā visā periodā tika ieguldīti 650,7 miljoni euro, no kuriem KF līdzfinansējums bija 569,3 miljoni euro (87% no kopējām investīcijām), valsts budžeta līdzfinansējums – 21,3 miljoni euro (3% no kopējām investīcijām), pašvaldību līdzfinansējums – 16,9 miljoni euro (3% no kopējām investīcijām) un privātais finansējums 43,2 miljoni euro (7% no kopējām investīcijām) (skatīt attēlu Nr. 2).

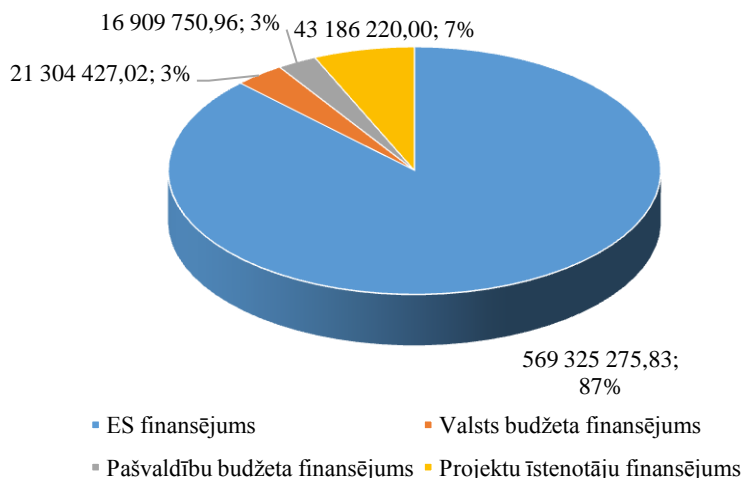
Fotogrāfija: no īstenotā ūdenssaimniecības projekta Ogrē (3.5.1.1.aktivitāte)
Autors: VARAM

Abu aktivitāšu mērķis bija ūdenssaimniecības pakalpojumu (tas ietver gan ūdensapgādi, gan notekūdeņu savākšanu un attīrīšanu) kvalitātes uzlabošana un ūdenssaimniecības pakalpojumu pieejamības paplašināšana, tādējādi nodrošinot kvalitatīvu dzīves vidi, samazinot vides piesārņojumu un ūdenstilpju eutrofikāciju, kā arī sekmējot ūdens resursu un energoresursu izmantošanu.

Attēls Nr.2

¹ Specifiskā atbalsta mērķa 5.3.1. „Attīstīt un uzlabot ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas pakalpojumu kvalitāti un nodrošināt pieslēgšanas iespējas” SĀKOTNĒJAIS NOVĒRTĒJUMS

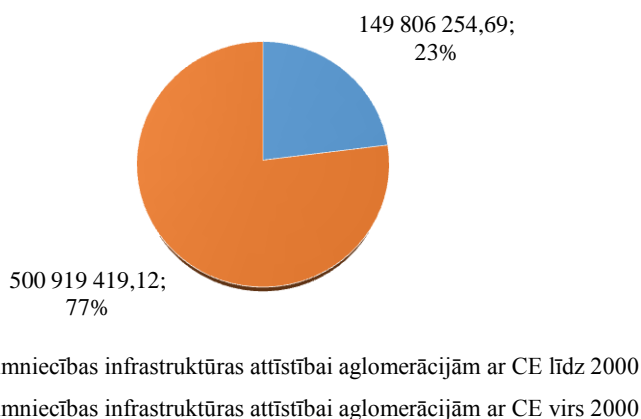
Investīciju sadalījums ūdenssaimniecības infrastruktūras sistēmas attīstībā 2007.-2013.gada plānošanas periodā, *euro*

Ieguldot 650,7 miljonus *euro* ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstībā, sekmīgi īstenoti 535 projekti, kas vērsti uz ūdenssaimniecības pakalpojumu kvalitātes uzlabošanu. Atbilstoši grafikā Nr. 3 sniegtajai informācijai 77% no visām investīcijām jeb 500,9 milj. *euro* ir ieguldīti 3.5.1.1. aktivitātē (ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstībā aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2000) un 23% no visām investīcijām (t.i., 149,8 miljoni *euro*) – 3.4.1.1.aktivitātē (ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstībā apdzīvotās vietās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000). Tas saistīts ar faktu, ka vislielāko ieguldījumu, kas tiešā veidā veidā mazina cilvēka saimnieciskās darbības ietekmi uz vidi, t.i., attīsta ūdenssaimniecības infrastruktūru un pakalpojumus, sniedz ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība aglomerācijās (t.i., Latvijas Republikas pilsētās un ciemos) ar iedzīvotāju skaitu virs 2000.

Attēls Nr.3

Investīcijas ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstībā - aktivitātes, *euro*

3.4.1.1. aktivitātes mērķa sasniegšanai tika ieguldītas investīcijas 149,8 milj. *euro* apmērā, no kurām 127,3 milj. *euro* (85% no aktivitātes kopējām investīcijām) veidoja ERAF finansējums, 2,4 milj. *euro* jeb 2% - valsts budžeta finansējums, 13,9 milj. *euro* jeb 9% -

pašvaldību finansējums un 6,2 milj. euro jeb 4% - projektu īstenotāju finansējums. Detalizētāku informāciju par finansējuma un projektu sadalījumu Latvijas plānošanas reģionos skatīt tabulā Nr. 4.

Tabula Nr.4

3.4.1.1. aktivitātes investīciju un projektu sadalījums pa Latvijas plānošanas reģioniem 2007.–2013. gada plānošanas periodā, euro

Reģions	Īstenoto projektu skaits	Kopējās investīcijas, euro	t.sk. ERAF finansējums, euro	t.sk. valsts budžeta finansējums, euro	t.sk. pašvaldību budžets, euro	t.sk. privātais finansējums, euro
Rīga	72	27 362 308,80	23 257 962,61	352 390,81	1 732 558,29	2 019 397,09
Vidzeme	109	39 373 198,78	33 466 733,21	438 808,75	3 399 718,02	2 067 938,80
Latgale	83	28 584 877,96	24 297 146,19	615 113,28	3 636 279,58	36 338,91
Zemgale	80	25 744 555,00	21 882 871,75	297 634,21	2 345 567,69	1 218 481,35
Kurzeme	74	28 741 314,15	24 427 477,50	697 817,90	2 745 749,23	870 269,52
Kopā	418	149 806 254,69	127 332 191,26	2 401 764,95	13 859 872,81	6 212 425,67

Atbilstoši augstāk tabulā sniegtajai informācijai aktivitātes ietvaros tika īstenoti 418 ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstības projekti aglomerācijās ar iedzīvotāju skaitu līdz 2000. Īstenoto projektu rezultātā līdz 2015. gada 31. decembrim ūdensapgādes centralizētajam tīklam tikuši pieslēgti 139 829 iedzīvotāji un kanalizācijas centralizētajam tīklam – 131 930 iedzīvotāji, nodrošinot 50,03% apdzīvoto vietu, kurās iedzīvotāju skaits ir mazāks kā 2000, normatīvo aktu prasībām atbilstošus dzeramā ūdens apsaimniekošanas pakalpojumus un 14,47% - normatīvo aktu prasībām atbilstošus notekūdens apsaimniekošanas pakalpojumus.

3.5.1.1. aktivitātes mērķa sasniegšanai tika ieguldītas investīcijas 500,9 milj. euro apmērā, no kurām KF līdzfinansējums bija 442,0 milj. euro (88% no kopējām investīcijām), valsts budžeta līdzfinansējums – 18,9 milj. euro (4% no kopējām investīcijām), pašvaldību līdzfinansējums – 3,0 milj. euro (1% no kopējām investīcijām) un privātais finansējums 37,0 milj. euro (7% no kopējām investīcijām). Detalizētāku informāciju par finansējuma un projektu sadalījumu Latvijas plānošanas reģionos skatīt tabulā Nr. 5.

Tabula Nr.5

3.5.1.1. aktivitātes investīciju un projektu sadalījums pa Latvijas reģioniem 2007.–2013. gada plānošanas periodā, euro

Reģions	Īstenoto projektu skaits	Kopējās investīcijas, euro	t.sk. KF finansējums, euro	t.sk. valsts budžeta finansējums, euro	t.sk. pašvaldību budžets, euro	t.sk. privātais finansējums, euro
Rīga	35	188 482 839,44	164 262 900,42	5 979 507,26	1 701 276,35	16 539 155,41
Vidzeme	23	86 782 627,41	75 847 921,47	5 204 326,88	1 216 236,35	4 514 142,71
Latgale	15	67 707 944,27	60 388 209,00	2 518 303,05	0,00	4 801 432,22
Zemgale	21	76 165 582,04	69 124 226,89	1 568 210,15	27 570,57	5 445 574,43
Kurzeme	23	81 780 425,96	72 369 826,79	3 632 314,73	104 794,88	5 673 489,56
Kopā	117	500 919 419,12	441 993 084,57	18 902 662,07	3 049 878,15	36 973 794,33

Atbilstoši augstāk tabulā sniegtajai informācijai aktivitātes ietvaros tika īstenoti 117 ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstības projekti aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu lielāku par 2000. Īstenoto projektu rezultātā līdz 2015. gada 31. decembrim ūdensapgādes centralizētajam tīklam pieslēgti 571 549 iedzīvotāji un kanalizācijas centralizētajam tīklam - 542 360 iedzīvotāji. Ieguldīto finanšu līdzekļu ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstības projektos aglomerācijās ar iedzīvotāju skaitu virs 2000 rezultātā kopumā tika izbūvētas jaunas un rekonstruētas 178 notekūdeņu attīrīšanas iekārtas. Tāpat kopumā tika izbūvētas jaunas un rekonstruētas 145 dzeramā ūdens sagatavošanas iekārtas, kā arī paplašināti kanalizācijas tīkli 175 km un 140 km ūdensapgādes tīkli un rekonstruēti kanalizācijas tīkli 102 km un ūdensapgādes tīkli - 271 km garumā.

Fotogrāfija: no īstenotā ūdenssaimniecības projekta Varakļānos (3.4.1.1.aktivitāte)

Ieguldot ES fondu finansējumu ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstības projektos, sākotnēji bija plānots palielināt to Latvijas iedzīvotāju īpatsvaru, kuriem ir pieejami kvalitatīvi kanalizācijas pakalpojumi, no 9% bāzes gadā (2004. gads) līdz 64% plānošanas perioda beigās. Sekmīgi pabeidzot 535 projektus, sasniegtais iedzīvotāju īpatsvars, kam nodrošināti normatīvo aktu

Autors: VARAM

prasībām atbilstoši notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumi, ir 73,1%. Tādējādi ir pārsniegti sākotnēji plānotie rezultāti, t.i., 1,53 milj. Latvijas iedzīvotāju nodrošināta kvalitatīva kanalizācijas pakalpojumu pieejamība (pārklājums). Pabeidzot 3.5.1.1. aktivitātes projektus, 2015. gadā aglomerācijās ar iedzīvotāju skaitu virs 2000 kvalitatīvu kanalizācijas pakalpojumu pieejamība (pārklājums) palielinājusies vidēji līdz 94,4% šo aglomerāciju iedzīvotājiem, bet šos pakalpojumus izmanto vidēji 84,1% šo aglomerāciju iedzīvotāju. Savukārt 3.4.1.1. aktivitātes ietvaros kvalitatīvu kanalizācijas pakalpojumu pieejamība palielinājusies vidēji līdz 75,0% šo apdzīvoto vietu iedzīvotājiem, bet šos pakalpojumus izmanto vidēji 70,0% apdzīvoto vietu iedzīvotāji, kur īstenoti projekti². Minētais apliecina sekmīgu virzību gan uz nacionālā, gan ES līmenī noteiktajiem mērķiem attiecībā uz vidē novadītā piesārņojuma apjoma samazināšanu.

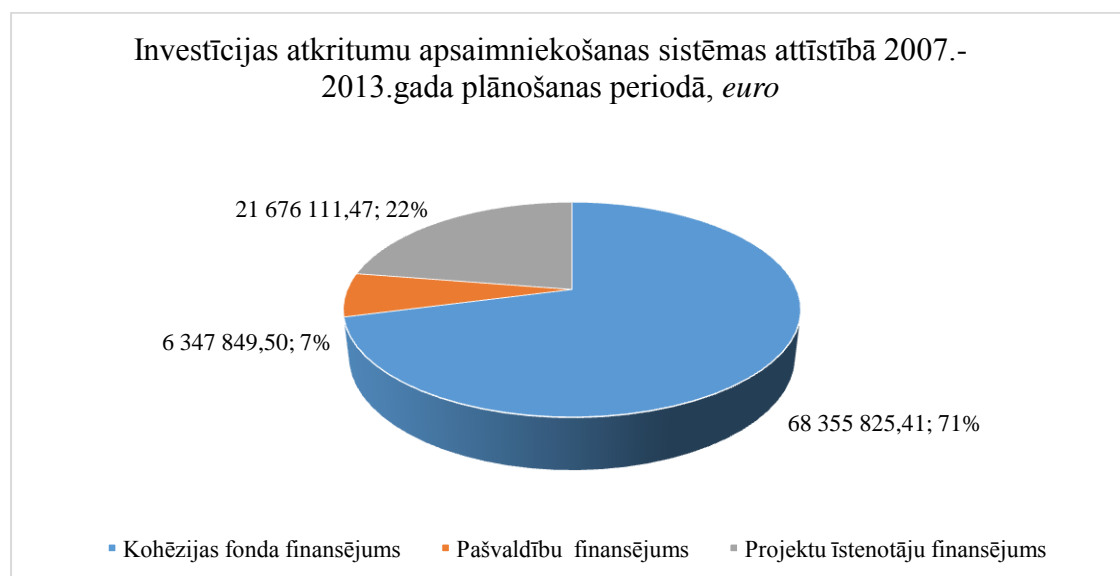
Izvērtējot iepriekš sniegto informāciju, secināms, ka 2007.–2013. gada plānošanas perioda ietvaros Latvijas ūdenssaimniecības pakalpojumu infrastruktūras attīstībā veiktās ES fondu investīcijas ir sniegušas būtisku un neatsveramu ieguldījumu ES vides prasību ieviešanā Latvijā un līdz ar to arī – vispārējā vides stāvokļa un Latvijas iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanā. Vienlaikus, ņemot vērā gan nepieciešamību turpināt esošās ūdenssaimniecības pakalpojumu infrastruktūras pilnveidi un attīstību, gan arī ES izvirzītos mērķus attiecībā uz notekūdeņiem vidē novadītā piesārņojuma daudzuma samazināšanu, nākamajā – 2014.–2020. gada plānošanas periodā tiks turpinātas ES fondu investīcijas ūdenssaimniecības pakalpojumu infrastruktūras pilnveidē, prioritāri paredzot papildu ieguldījumus tieši aglomerācijās ar iedzīvotāju skaitu virs 2000.

² Valsts stratēģiskā ietvardokumenta, darbības programmas “Cilvēkresursi un nodarbinātība”, “Uzņēmējdarbība un inovācijas” un “Infrastruktūra un pakalpojumi” īstenošanas ietekmes uz vidi novērtējuma ziņojums, 23.lpp

3. Investīcijas atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstībā

Plānošanas periodā 2007.–2013. gadam investīcijas atkritumu apsaimniekošanas attīstībā tika piešķirtas triju apakšaktivitāšu ietvaros, t.i., 3.5.1.2.1. apakšaktivitāte “Normatīvo aktu prasībām neatbilstošu atkritumu izgāztuvju rekultivācija”, 3.5.1.2.2. apakšaktivitāte “Reģionālu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu attīstība” un 3.5.1.2.3. apakšaktivitāte “Dalītas atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstība”. Šo investīciju mērķis bija sekmēt Latvijas atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstību atbilstoši ES vides kvalitātes prasībām. Atkritumu apsaimniekošanas sistēmas un infrastruktūras attīstībā kopumā 2007.-2013.gada plānošanas perioda ietvaros tika ieguldīti 90,4 miljoni *euro*, no kuriem KF līdzfinansējums bija 68,4 miljoni *euro* (71% no kopējām investīcijām), pašvaldību līdzfinansējums – 6,3 miljoni *euro* (7% no kopējām investīcijām) un privātais finansējums 21,7 miljoni *euro* (22% no kopējām investīcijām) (skatīt attēlu Nr. 4).

Attēls Nr.4

Ieguldot 90,4 milj. *euro* atkritumu apsaimniekošanas attīstībā, sekmīgi īstenoti 114 projekti, kas saistīti ar atkritumu apsaimniekošanas sistēmas kvalitātes un pieejamības uzlabošanu, t.sk. 13 poligonu infrastruktūras attīstības projekti, 18 dalītās atkritumu savākšanas infrastruktūras attīstības projekti un rekultivētas 83 normatīvo aktu prasībām neatbilstošas izgāztuves³⁴. Sekmīgu projektu īstenošanas rezultātā tika radīti priekšnoteikumi atbilstoši atkritumu apglabāšanai, kā arī slēgtas un rekultivētas prasībām neatbilstošās atkritumu izgāztuves. Plānošanas perioda ietvaros tika veikti reģionālo atkritumu apsaimniekošanas sistēmu infrastruktūras uzlabošanas darbi, t.sk. attīstīta infrastruktūra izveidotajos sadzīves atkritumu poligonos, attīstīta atkritumu dalītās vākšanas sistēma un veikta sadzīves atkritumu izgāztuvju rekultivācija. Līdz 2015. gada 31. decembrim izveidoti 1086 atkritumu dalītās vākšanas punkti, 29 atkritumu šķirošanas

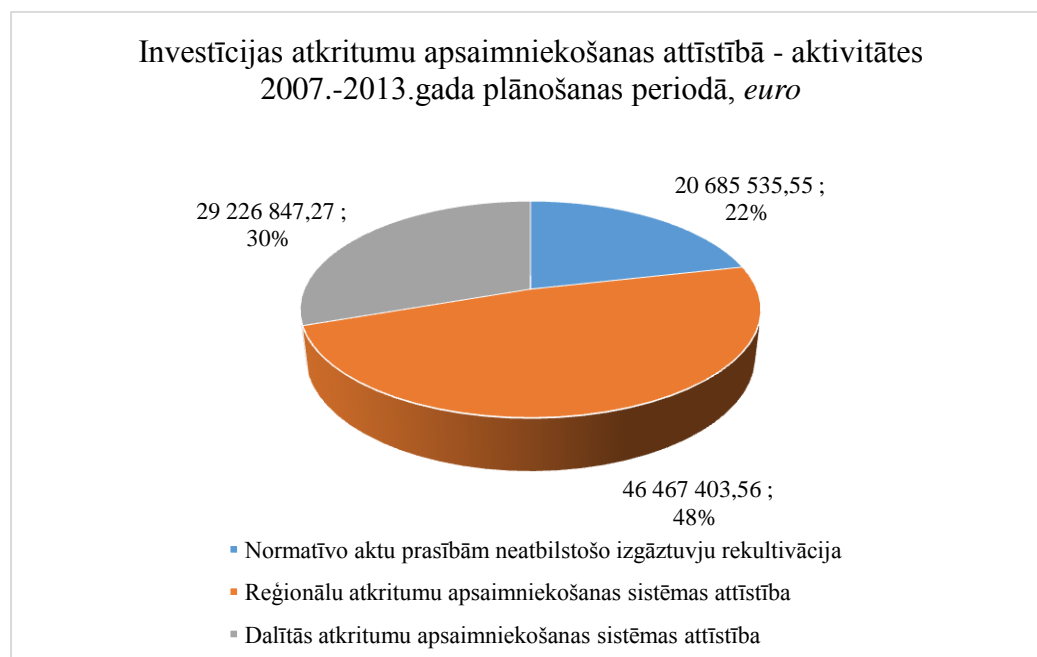
³ NOSLĒGUMA ZIŅOJUMS EIROPAS KOMISIJAI PAR DARBĪBAS PROGRAMMAS „INFRASTRUKTŪRA UN PAKALPOJUMI” ĪSTENOŠANU 2007. –2013.gada plānošanas periodā, 90.lpp

⁴ Valsts stratēģiskā ietvardokumenta, darbības programmas “Cilvēkresursi un nodarbinātība”, “Uzņēmējdarbība un inovācijas” un “Infrastruktūra un pakalpojumi” īstenošanas ietekmes uz vidi novērtējuma ziņojums, 34.lpp

laukumi, 11 kompostēšanas laukumi un 18 šķirošanas pārkraušanas centri. Minēto pasākumu rezultātā sasniegts dalītās atkritumu savākšanas punktu īpatsvars – vidēji viens atkritumu dalītās vākšanas punkts uz 856 iedzīvotājiem. Kopumā ar KF atbalstu pilnveidoti 9 atkritumu poligoni, kā arī veicināta atkritumu dalītās savākšanas sistēmas attīstība, sniedzot atbalstu 20 komersantiem, kā arī panākta vairāku atkritumu izgāztuvju rekultivācija – 2015.gadā rekultivētas 16 sadzīves atkritumu izgāztuves ~ 39,72 ha platībā, kā rezultātā samazināts vidē novadītais piesārņojums. Kopumā ES fondu 2007.–2013.gada plānošanas perioda ietvaros ir rekultivētas 83 sadzīves atkritumu izgāztuves ~ 117,59 ha platībā⁵.

Atbilstoši grafikā Nr. 5 sniegtajai informācijai 48% no visām investīcijām (t.i., 46,5 milj. *euro*) ir ieguldītas 3.5.1.2.2. apakšaktivitātē “Reģionālu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu attīstība”, 30% investīciju (t.i., 29,2 milj. *euro*) – 3.5.1.2.3. apakšaktivitātē “Dalītās atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstība” un 22% no visām investīcijām (t.i., 20,7 milj. *euro*) – 3.5.1.2.1. apakšaktivitātē (jeb normatīvo aktu prasībām neatbilstošu izgāztuvju rekultivācijā). Tas saistīts ar faktu, ka atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras uzlabošana un attīstība tieši veicina ilgtspējīgu attīstību, jo vērsta uz dabas un energoresursu racionālu izmantošanu un vides piesārņojuma samazināšanu, nodrošinot kvalitatīvu dzīves vidi un novēršot draudus iedzīvotāju veselībai reģionos un kopumā Latvijas teritorijā.

Attēls Nr.5

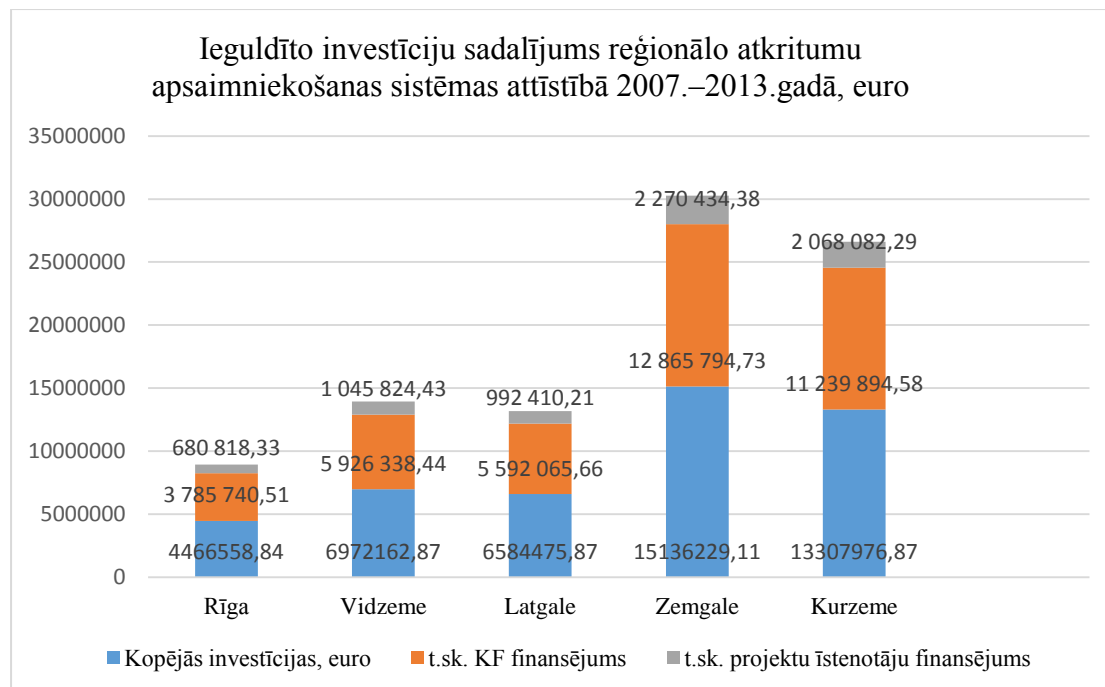

3.5.1.2.2. apakšaktivitātes “Reģionālu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu attīstība” mērķis bija izveidot ilgtspējīgu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu, nodrošinot atkritumu apglabāšanu un apstrādi cilvēku veselībai un videi drošā veidā un sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu pieejamību pilsētās 100 % un lauku teritorijās 80 % iedzīvotāju. Šī mērķa sasniegšanai tika ieguldītas investīcijas 46,5 milj. *euro* apmērā, no kurām 39,4 milj. *euro* (84,81% no apakšaktivitātes kopējām investīcijām)

⁵ Noslēguma ziņojums Eiropas Komisijai par darbības programmas „INFRASTRUKTŪRA UN PAKALPOJUMI” īstenošanu 2007.-2013.gada plānošanas periodā, 42.lpp

veidoja KF finansējums un 7,1 milj. *euro* (15,19% no apakšaktivitātes kopējām investīcijām) projektu īstenotāju līdzfinansējums. Detalizētāku informāciju par ieguldītajām investīcijām reģionālo atkritumu apsaimniekošanas sistēmu attīstībā skat. attēlā Nr. 6.

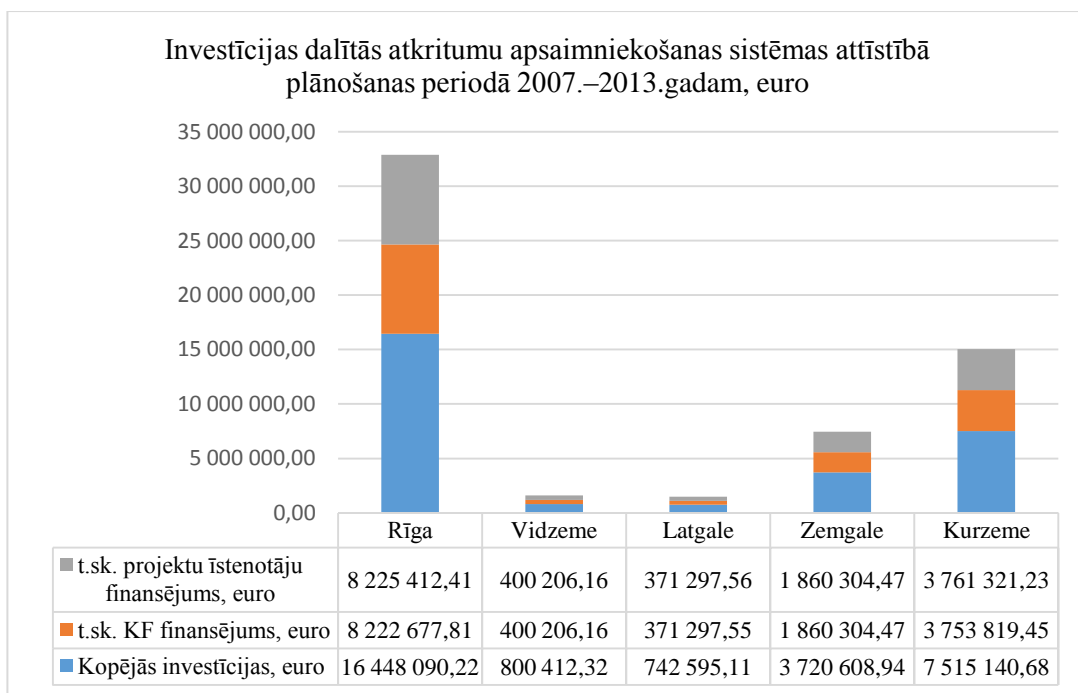
Attēls Nr.6

Atbilstoši augstāk tabulā sniegtajai informācijai, 3.5.1.2.2. apakšaktivitātes “Reģionālu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu attīstība” ietvaros visā Latvijas teritorijā kopumā tika īstenoti 13 poligonu infrastruktūras attīstības projekti. Rīgas un Latgales plānošanas reģionā tika īstenoti divi projekti, Vidzemes un Kurzemes plānošanas reģionos – katrā pa četriem projektiem, Zemgales plānošanas reģionā – viens projekts. Investīcijas tika ieguldītas poligonu teritoriju labiekārtošanā – kopumā tika labiekārtoti vairāk kā 45 ha poligonu teritorijas, izbūvējot poligonu ceļus un kanalizācijas sistēmas, kā arī, iegādājoties tehnoloģiskās iekārtas atkritumu šķirošanai, noglabāšanai un pārvadāšanai (iegādātas kopumā vairāk kā 20 dažāda veida aprīkotas mašīnas, traktori, vairāk kā 45 dažāda veida iekārtas un vairāk kā 50 dažāda izmēra konteineri).

3.5.1.2.3. apakšaktivitātes “Dalītas atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstība” mērķis bija izveidot ilgtspējīgu atkritumu, tai skaitā bīstamo atkritumu, apsaimniekošanas sistēmu, atbalstot atkritumu dalītas savākšanas infrastruktūras attīstību, lai veicinātu materiālu otrreizēju izmantošanu. Šī mērķa sasniegšanai tika ieguldītas investīcijas 29,2 milj. *euro* apmērā, no kurām 14,6 milj. *euro* (49,98% no apakšaktivitātes kopējām investīcijām) veidoja KF finansējums un 14,6 milj. *euro* (50,02% no apakšaktivitātes kopējām investīcijām) projektu īstenotāju finansējums. Detalizētāku informāciju par finansējuma un projektu sadalījumu Latvijas plānošanas reģionu griezumā skat. attēlā Nr. 7.

Attēls Nr.7

Atbilstoši augstāk tabulā sniegtajai informācijai, 3.5.1.2.3. apakšaktivitātes “Dalītās atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstība” ietvaros Latvijas teritorijā kopumā tika īstenoti 18 dalītās atkritumu savākšanas infrastruktūras attīstības projekti (Rīgas plānošanas reģionā tika īstenoti 9 projekti, Vidzemes un Latgales plānošanas reģionā – 1 projekts, Zemgales plānošanas reģionā – 2 projekti un Kurzemes plānošanas reģionā – 5 projekti), ieguldot līdzekļus 9 sadzīves atkritumu šķirošanas centru, 3 bioloģiski noārdāmo atkritumu kompostēšanas laukumu, 6 sadzīves atkritumu dalītās vākšanas laukumu un 74 sadzīves atkritumu dalītās (ieskaitot bīstamo atkritumu) savākšanas punktu izveidē un labiekārtošanā, labiekārtojot vairāk kā 6 500 m² dūņu lauku un kompostēšanas laukumu kopumā un iegādājoties 5 dažāda veida iekārtas efektīvai atkritumu apsaimniekošanai.

3.5.1.2.1.apakšaktivitātes “Normatīvo aktu prasībām neatbilstošu atkritumu izgāztuvju rekultivācija” mērķis bija samazināt negatīvo ietekmi uz vidi, ko rada atkritumi, kas nonākuši to uzglabāšanai nepiemērotās/neparedzētās vietās un vides aizsardzības prasībām neatbilstošās izgāztuvēs. Šīs apakšaktivitātes mērķa sasniegšanai tika ieguldītas investīcijas 20,7 milj. *euro* apmērā, no kurām 14,3 milj. *euro* (69,31 % no apakšaktivitātes kopējām investīcijām) veidoja KF finansējums un 6,3 miljoni euro (30,69 % no apakšaktivitātes kopējām investīcijām) projektu īstenotāju finansējums. Detalizētāku informāciju par finansējuma un projektu sadalījumu Latvijas plānošanas reģionos skatīt tabulā Nr. 6.

Tabula Nr.6

Normatīvo aktu prasībām neatbilstošu atkritumu izgāztuvju rekultivācija – investīcijas un projekti Latvijas plānošanas reģionos 2007.–2013. gada plānošanas periodā, *euro*

Reģions	Projektu skaits	Investīcijas, euro	t.sk. KF finans., euro	t.sk. pašvaldību finansējums, euro
Rīga	6	12 005 687,46	6 959 815,21	5 045 872,25
Vidzeme	28	1 770 952,52	1 505 309,62	265 642,90
Latgale	3	2 689 697,90	2 286 243,22	403 454,68
Zemgale	34	2 575 586,78	2 189 248,75	386 338,03

Reģions	Projektu skaits	Investīcijas, euro	t.sk. KF finans., euro	t.sk. pašvaldību finansējums, euro
Kurzeme	12	1 643 610,89	1 397 069,25	246 541,64
Kopā	83	20 685 535,55	14 337 686,05	6 347 849,50

Atbilstoši augstāk tabulā sniegtajai informācijai 3.5.1.2.1. apakšaktivitātes “Normatīvo aktu prasībām neatbilstošu atkritumu izgāztuvju rekultivācija” ietvaros tika īstenoti 83 normatīvo aktu prasībām neatbilstošu izgāztuvju rekultivācijas projekti, rekultivējot izgāztuves ~ 117,59 ha platībā⁶.

Sekmīgi īstenojot visu trīs 2007.-2013. gada plānošanas periodā paredzētu atkritumu apsaimniekošanas jomas apakšaktivitāšu projektus, rezultātā apglabāto un pārstrādāto sadzīves (visi nebīstamie) atkritumu daudzumam Latvijā novērojama tendence, ka palielinās pārstrādāto sadzīves (visi nebīstamie) atkritumu daļa un samazinās poligonos apglabāto sadzīves (visi nebīstamie) atkritumu daļa no atbilstošajos gados radītajiem sadzīves (visi nebīstamie) atkritumiem. Nododot ekspluatācijā visus projektu ietvaros izveidoto un uzlaboto sadzīves atkritumu apglabāšanas poligону nodošana ekspluatācijā, tostarp, atkritumu šķirošanas līniju ierīkošana poligonu teritorijās, kā arī ārpus tām, ir ļāvusi samazināt poligonos apglabāto atkritumu daudzumu par 107 tūkst. tonnām 2015. gadā, salīdzinot ar 2009. gada rādītājiem⁷. Šādi sasniegtie rezultāti apliecina sekmīgu virzību gan uz nacionālā, gan ES līmenī noteiktajiem mērķiem attiecībā uz poligonos noglabājamā atkritumu apjoma samazināšanu.

Īstenojot 3.5.1.2.2. apakšaktivitāti “Reģionālu atkritumu apsaimniekošanas sistēmu attīstība” un 3.5.1.2.3. apakšaktivitāti “Dalītas atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstība”, 2007.-2013. gada plānošanas periodā kopumā ierīkoti 67 atkritumu dalītās savākšanas punkti, 5 sadzīves un 2 bīstamo šķiroto atkritumu savākšanas laukumi, 9 kompostēšanas laukumi bioloģiski noārdāmiem atkritumiem, kā arī 20 mehāniskās šķirošanas līnijas un dalīti savākto atkritumu pāršķirošanas iekārtas, kas ilgtermiņā uzlabos ne tikai atkritumu apsaimniekošanas kvalitāti, bet arī veicinās atkritumu pārstrādi un atkritumu atgriešanu saimnieciskajā apritē, t.i., veicinās dabas resursu efektīvāku izmantošanu⁸.

Saskaņā ar atkritumu apsaimniekošanas sistēmas izvērtējumu⁹ kopumā Latvijā izveidots 3071 sadzīves atkritumu dalītās savākšanas punkts, 50 pašvaldībās nodrošināta dalīto atkritumu savākšana, izmantojot atkritumu savākšanas maršrūtus. Republikas pilsētās izvietoti 1138 un novadu teritorijās – 1933 sadzīves atkritumu dalītās savākšanas punkti. 5 pilsētu un 63 novadu pašvaldībās ar 760 tūkstošiem jeb 37,9%

⁶ Noslēguma ziņojums Eiropas Komisijai par darbības programmas „INFRASTRUKTŪRA UN PAKALPOJUMI” īstenošanu 2007.-2013.gada plānošanas periodā, 42.lpp

⁷ Valsts stratēģiskā ietvardokumenta, darbības programmas “Cilvēkresursi un nodarbinātība”, “Uzņēmējdarbība un inovācijas” un “Infrastruktūra un pakalpojumi” īstenošanas ietekmes uz vidi novērtējuma ziņojums, 37.lpp

⁸ Valsts stratēģiskā ietvardokumenta, darbības programmas “Cilvēkresursi un nodarbinātība”, “Uzņēmējdarbība un inovācijas” un “Infrastruktūra un pakalpojumi” īstenošanas ietekmes uz vidi novērtējuma ziņojums, 37.lpp

⁹ „ES fondu 2014.-2020. gada finanšu plānošanas perioda potenciāli atbalstāmo vides aizsardzības aktivitāšu ekonomisko ieguvumu novērtējums.”, SIA GEO Consultants.

Fotogrāfija: no sadzīves atkritumu Latvijas iedzīvotāju nodrošināta atkritumu apsaimniekošanas projekta dalītās vākšanas infrastruktūra. (3.5.1.2.2.apakšaktivitāte), Liepājas reģiona poligons Ķīvītes. *Autors:* VARAM

Kā apmierinošu atkritumu dalītās savākšanas infrastruktūru var novērtēt 31 pašvaldībā (996 tūkstoši jeb 49,8% iedzīvotāju), bet 20 pašvaldībās jeb 12,1% Latvijas iedzīvotāju atkritumu dalītā savākšana praktiski vēl nav pieejama. Saskaņā ar pētījumu Latvijā ir izveidots viens dalītās atkritumu vākšanas punkts vidēji uz 650 iedzīvotājiem.

Izvērtējot iepriekš sniegto informāciju, secināms, ka 2007.–2013. gada plānošanas perioda ietvaros Latvijas atkritumu apsaimniekošanas sistēmā veiktās ES fondu investīcijas ir sniegušas būtisku un neatsveramu ieguldījumu ES vides prasību ieviešanā Latvijā un līdz ar to arī – vispārējā vides stāvokļa un Latvijas iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanā. Vienlaikus, ņemot vērā gan nepieciešamību turpināt esošās atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras pilnveidi un attīstību, gan arī ES izvirzītos mērķus attiecībā uz aprites ekonomikas stiprināšanu (t.sk. atkritumu pārstrādes veicināšanu), arī nākamajā –2014.–2020. gada plānošanas periodā tiks turpinātas ES fondu investīcijas atkritumu saimniecībā, paredzot papildu ieguldījumus gan atkritumu dalītās vākšanas sistēmas, gan arī atkritumu pārstrādes un reģenerācijas infrastruktūras attīstībā.

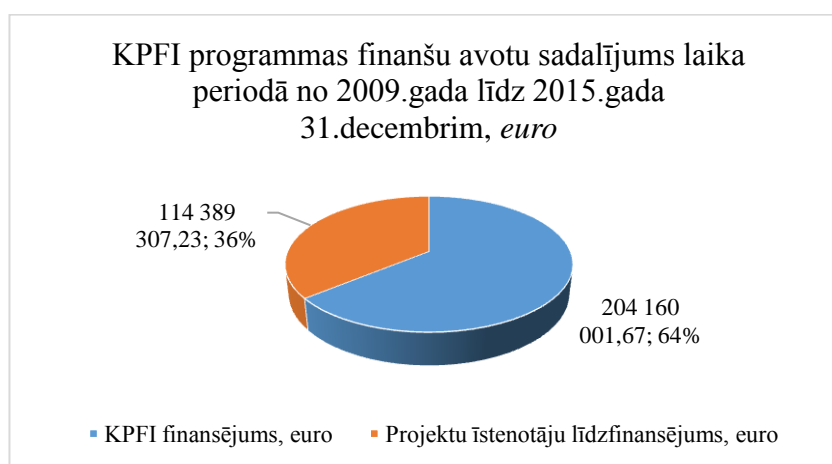
4. Investīcijas siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanā

KPFI ir valsts budžeta programma, kuras mērķis ir veicināt globālo klimata pārmaiņu novēršanu, pielāgošanos klimata pārmaiņu radītajām sekām un sekmēt SEG emisiju samazināšanu (piemēram, īstenojot pasākumus ēku energoefektivitātes uzlabošanai gan sabiedriskajā, gan privātajā sektorā, tehnoloģiju, kurās izmanto atjaunojamus energoresursus attīstīšanu un ieviešanu, kā arī īstenojot integrētus risinājumus SEG emisiju samazināšanai)¹⁰. KPFI darbība tika uzsākta 2009. gadā, kad starptautiskās emisiju tirdzniecības ietvaros tika parakstīti pirmie līgumi par noteiktā daudzuma vienību pārdošanu. Līdz 2015. gada 31. decembrim noslēgti 9 līgumi par noteiktā daudzuma vienību pārdošanu, tādējādi iegūstot aptuveni 208,0 milj. *euro*, no kuriem aptuveni 204,0 milj. *euro* ir paredzēti projektu finansēšanai un 4,0 milj. *euro* – projektu administrēšanai saistīto izdevumu finansēšanai¹¹.

KPFI ir devis būtisku finansiālu atbalstu pašvaldībām, komersantiem un māsasaimniecībām nepieciešamās enerģijas un energoefektivitātes problēmu risināšanai, samazinot SEG emisijas, un inovatīvu SEG emisiju samazinošo produktu un tehnoloģiju izstrādei, veicinot to konkurētspēju vietējā un ārvalstu tirgū.

Periodā no 2009. gada līdz 2015. gada 31. decembrim KPFI ietvaros īstenoti 2 614 projekti piecās jomās: energoefektivitātes, atjaunojamo energoresursu tehnoloģijas, komplekso risinājumu, tehnoloģiju attīstības un sabiedrības informēšanas, kā arī transporta jomā¹². Šo projektu kopējā vērtība ir 318,8 milj. *euro*, no kuriem KPFI finansējums ir 204,1 milj. *euro* un projektu īstenotāju līdzfinansējums – 114,4 milj. *euro* (skatīt attēlu Nr. 8).

Attēls Nr. 8

Ieguldot 318,8 milj. *euro* kopumā 2 614 projektu īstenošanā, dažādi energoefektivitātes pasākumi tikuši veikti vismaz 900 ēkās, t.sk., atjaunotas vai pārbūvētas / uzbūvētas 14 zema enerģijas patēriņa ēkas, pilnveidota apgaismojuma infrastruktūra vairāk kā 50 pašvaldībās, uzstādītas vairāk kā 2 700 dažādas atjaunojamo energoresursu tehnoloģijas, veicināta sabiedrības izpratne par SEG emisiju samazināšanas nozīmību un iespējām, radītas tehnoloģijas un produkti, kas veicina SEG emisiju samazināšanu, iegādāti 174

¹⁰ http://www.varam.gov.lv/lat/darbibas_veidi/KPFI/merki/

¹¹ Informatīvais ziņojums “Par Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta darbību 2015.gadā”, 1.lpp

¹² Informatīvais ziņojums “Par Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta darbību 2015.gadā”, 7.lpp

elektromobiļi un uzstādītas 13 uzlādes stacijas, kas izvietotas dažādās Latvijas vietās: Rīgā (8 stacijas), Gulbenē, Siguldā, Ogrē, Tērvetes dabas parkā, Talsu novada Ģibuļu pagastā. Visu šo pasākumu rezultātā, piemēram, 2015.gadā veicot monitoringu 414 projektiem, sasniegts siltumenerģijas patēriņa samazinājums 147 990,45 MWh apmērā un CO₂ emisiju samazinājums 78 064 t CO₂. Detalizētāka informācija par KPFI ietvaros īstenoto projektu monitoringu sniegta VARAM informatīvajā ziņojumā “Par Klimata pārmaiņu finanšu instrumentu darbību 2015.gadā”¹³.

KPFI ietvaros apstiprināto projektu īstenošana ir noslēgusies un jauni projektu konkursi netiks izsludināti, jo finanšu instruments ir slēgts 2015. gada 30. jūnijā.

KPFI ietvaros netiek veikts investīciju uzskaitījums plānošanas reģionu griezumā, ņemot vērā projektu plašo specifiku un teritoriālo pārklājumu, līdz ar to analīzē padziļināti netiek aplūkots investīciju, projektu un rezultātu sadalījums šādā griezumā.

Detalizēta informācija par finansējumu un sekmīgi īstenoto projektu skaitu sadalījumu katrā no iepriekšminētajām KPFI projektu konkursu jomām sniegta tabulā Nr. 7 “Finansējuma sadalījums pa KPFI jomām periodam no 2009.–2015. gadam, euro. Lielākā daļa finansējuma 58,26% apmērā jeb 185,8 milj. euro no kopējā KPFI finansējuma ir ieguldītas KPFI jomā “Kompleksie risinājumi”, 21,94% jeb 69,95 milj. euro – jomā “Energoefektivitāte”, 15,68 % jeb 49,98 milj. euro – jomā “Atjaunojamo energoresursu tehnoloģijas”, 2,62% jeb 8,4 milj. euro – jomā “Tehnoloģiju attīstība un sabiedrības informēšana” un 1,50% jeb 4,8 milj. euro – jomā “Transports”. KPFI atbalsta jomas tika noteiktas atbilstoši likuma “Par Latvijas Republikas dalību Kioto protokola elastīgajos mehānismos” 8.pantam, kas paredz, ka KPFI finanšu līdzekļus var izlietot tikai tādu projektu līdzfinansēšanai nozarēs, kurām ir būtiska ietekme uz valsts SEG emisijām vai CO₂ piesaisti, un kuri veicina SEG emisiju un citu piesārņojošu vielu emisiju samazināšanu vai ierobežošanu. Procentuāli ievērojamās investīcijas jomā “Kompleksie risinājumi” ir skaidrojamas ar faktu, ka šeit atbalsts tika sniegts kompleksiem pasākumiem, kuri veicināja pāreju no fosilos energoresursus izmantojošām tehnoloģijām uz tādām tehnoloģijām, kurās izmanto atjaunojamus energoresursus, vienlaikus uzlabojot ēku un ražošanas tehnoloģiju energoefektivitāti. Šīs jomas ietvaros tika atbalstīti arī citi energoefektivitāti veicinoši pasākumi. Detalizētāku analīzi par katru jomu skatīt šīs nodaļas attiecīgajās apakšnodaļās.

Ņemot vērā iepriekšminēto var secināt, ka ieguldītie finanšu līdzekļi KPFI projektu īstenošanā, sniedz būtisku pienesumu un ir svarīgs līdzeklis cīņā pret globālo sasilšanu, Latvijas Republikai apņemoties samazināt savas SEG emisijas vismaz par pieciem procentiem salīdzinājumā pret 1990. gada līmeni¹⁴ un ik gadu nodrošinot energoefektivitātes pasākumus gala patērētājiem, kas ļautu ietaupīt 1,5% no visas valstī gala patērētājiem piegādātās enerģijas¹⁵. ES Direktīvas 2012/27/ES¹⁶ prasības kopumā ir vērstas uz tādas nacionālās energoefektivitātes sistēmas izveidi, kas ļauj valstij veikt enerģijas ietaupījumus visās enerģētikas jomās – enerģijas ražošanā, pārvadē un galalietotājos. Papildus minētajam ieviestie pasākumi KPFI ietvaros jau tuvina Latviju

¹³ http://www.varam.gov.lv/lat/darbibas_veidi/KPFI/likum/

¹⁴ Kioto protokols par klimata pārmaiņām, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=URISERV%3A128060>

¹⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes 2012.gada 25.oktobra Direktīva 2012/27/ES par energoefektivitāti, ar ko groza Direktīvas 2009/125/EK un 2010/30/ES, un atceļ Direktīvas 2004/8/EK un 2006/32/EK

¹⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes 2012.gada 25.oktobra Direktīva 2012/27/ES par energoefektivitāti, ar ko groza Direktīvas 2009/125/EK un 2010/30/ES, un atceļ Direktīvas 2004/8/EK un 2006/32/EK

Eiropas Parlamenta noteiktajai prasībai, ka valstīm sākot ar 2021. gadu jānodrošina, ka visas jaunizbūvētās publiskās ēkas ir zema enerģijas patēriņa ēkas¹⁷.

Tabula Nr.7

Finansējuma sadalījums pa KPFI projektu konkursu jomām periodam no 2009.–2015.gadam, *euro*¹⁸

Konkursa joma	Projektu skaits	Kopējais finansējums, EUR	Procentuālais sadalījums pret kopējo finansējumu	t.sk. KPFI finansējums, EUR	t.sk. projektu īstenotāju līdzfinansējums, EUR
Energoefektivitāte	169	69 662 549,55	21,94%	53 152 574,47	16 509 975,05
Atjaunojamo energoresursu tehnoloģijas	1827	49 979 201,10	15,68%	27 138 215,34	22 840 985,76
Kompleksie risinājumi*	467	185 762 938,56	58,26%	108 237 347,95	69 682 903,07
Tehnoloģiju attīstība un sabiedrības informēšana	49	8 357 309,10	2,62%	4 816 895,42	3 540 413,68
Transports	102	4 787 311,24	1,50%	2 972 281,57	1 815 029,67
				7 842 687,16*	
Kopā:	2614	318 549 309,52	100,00%	204 160 002,29	114 389 307,23

* Finansējuma apjoms, ko veido debitoru parādi (finansējums, kas radies no līgumu par projektu īstenošanu laušanas) un nesaņemtais finansējums no saistībām par noteiktā daudzuma vienību pārdošanu.

4.1.KPFI projektu konkursu joma “Energoefektivitāte”

KPFI projektu konkursu jomas “Energoefektivitāte” ietvaros līdz 2015. gada 31. decembrim tika īstenoti četri konkursi kopumā septiņās kārtās: “Energoefektivitātes paaugstināšana pašvaldības ēkās”, “Energoefektivitātes paaugstināšana augstākās izglītības iestāžu ēkās”, “Zema enerģijas patēriņa ēkas” un “Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana pašvaldību publisko teritoriju apgaismojuma infrastruktūrā” ar četrām kārtām. Šajā jomā ir pabeigti 169 projekti. Detalizētāka informācija par katra konkursa datiem sniegta tabulā Nr. 8.

Tabula Nr.8

Finansējuma sadalījums projektu konkursa “Energoefektivitāte” jomā, *euro*

Konkursa nosaukums	Konkursa izsludināšanas gads	Īstenoto projektu skaits	Kopējais finansējums, EUR	t.sk. KPFI finansējums, EUR	t.sk. projektu īstenotāju līdzfinansējums, EUR
Energoefektivitātes paaugstināšana pašvaldības ēkās (KPFI-1)	2009	56	39 501 583,85	31 400 442,91	7 811 463,13

¹⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes 2010. gada 19. maija Direktīva 2010/31/ES par ēku energoefektivitāti 9. pants

¹⁸ Informatīvais ziņojums “Par Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta darbību 2015.gadā”, 7.lpp

Konkursa nosaukums	Konkursa izsludināšanas gads	Īstenoto projektu skaits	Kopējais finansējums, EUR	t.sk. KPFI finansējums, EUR	t.sk. projektu īstenotāju līdzfinansējums, EUR
Energoefektivitātes paaugstināšana augstākās izglītības iestāžu ēkās (KPFI-3)	2010	13	8 851 044,02	6759719,72	2091324,3
Zema enerģijas patēriņa ēkas (KPFI – 10)	2011	14	6 376 640,91	4487139,19	1889501,72
Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana pašvaldību publisko teritoriju apgaismojuma infrastruktūrā (KPFI – 13)	2011	21	4 249 077,82	2933334,69	1315743,13
	2013	35	5 281 738,02	3667691,34	1614046,68
	2015	30	5 692 142,74	3904246,65	1787896,09
Kopā:		169	69 952 227,36	53 152 574,50	16 509 975,05

Konkursa “Energoefektivitātes paaugstināšana pašvaldības ēkās” ietvaros tika īstenoti 56 projekti ar kopējo vērtību 39,5 milj. *euro*, t.sk., KPFI finansējums 31,4 milj. *euro* jeb 79% un projektu īstenotāju līdzfinansējums 7,8 milj. *euro* jeb 21% no kopējā konkursa finansējuma. Konkursa mērķis bija CO₂ emisiju samazināšana, samazinot siltumenerģijas patēriņu pašvaldību sabiedriskajās ēkās un ēkās, kas nepieciešamas pašvaldību autonomo funkciju nodrošināšanai. Konkurss tika izsludināts 2009. gadā. Projektu īstenošana tika noslēgta līdz 2011.gadam. 56 projektu ietvaros kopumā tika nosiltinātas 224 pašvaldību ēkas.

Konkursa “Energoefektivitātes paaugstināšana augstākās izglītības iestāžu ēkās” ietvaros tika īstenoti 13 projekti ar kopējo vērtību 8,9 miljoni *euro*, t.sk., KPFI finansējums 6,8 milj. *euro* jeb 76,37% un projektu īstenotāju līdzfinansējums 2,1 milj. *euro* jeb 23,63% no kopējā konkursa finansējuma. Konkursa mērķis bija CO₂ emisiju samazināšana, samazinot siltumenerģijas patēriņu Latvijas Republikas augstākās izglītības iestāžu ēkās. Konkurss tika izsludināts 2010. gadā. Projektu īstenošana tika noslēgta līdz 2011.gadam. 13 projektu ietvaros kopumā tika nosiltinātas 22 augstākās izglītības iestāžu ēkas.

Konkursa “Zema enerģijas patēriņa ēkas” ietvaros tika īstenoti 14 projekti ar kopējo vērtību 6,4 miljoni *euro*, no kuriem KPFI finansējums bija 4,5 milj. *euro* jeb 70,36 % no kopējā konkursa finansējuma un projektu īstenotāju līdzfinansējums 1,9 milj. *euro* jeb 29,63 % no kopējā konkursa finansējuma. Konkursa mērķis bija CO₂ emisiju samazināšana, veicot zema enerģijas patēriņa ēku būvniecību, kā arī esošu ēku rekonstrukciju vai vienkāršotu renovāciju. Konkurss tika izsludināts 2011.gadā. Projektu īstenošana norisinājās līdz 2012. gada 1. novembrim (ar iespēju to pagarināt par vienu gadu). 14 projektu ietvaros kopumā tika atjaunotas vai pārbūvētas un/vai uzbūvētas 14 zema enerģijas patēriņa ēkas. Septiņus projektus īstenoja pašvaldības un tiešās vai pastarpinātās pārvaldes iestādes un pārējos septiņus projektus – komersanti un fiziskās personas.

Konkurss “Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana pašvaldību publisko teritoriju apgaismojuma infrastruktūrā” tika organizēts četrās kārtās un kopumā tika īstenoti 86 projekti ar kopējo vērtību 15,2 milj. *euro*, no kuriem KPFI finansējums bija 10,5 milj.

euro jeb 69 % no kopējā konkursa finansējuma un projektu īstenotāju līdzfinansējums 4,7 milj. *euro* jeb 31 % no kopējā konkursa finansējuma. Konkursa mērķis bija CO₂ emisiju samazināšana, pašvaldību publisko teritoriju apgaismojuma infrastruktūrā, izmantojot tādas tehnoloģijas un videi draudzīgus paņēmienus, kas ļauj samazināt esošo elektroenerģijas patēriņu. Konkursa pirmā kārtā tika izsludināta 2011. gadā, otrā un trešā kārtā – 2013. gadā un ceturtā kārtā – 2015. gadā. 86 projektu ietvaros tika pilnveidota apgaismojuma infrastruktūra vairāk kā 50 Latvijas Republikas pašvaldībās.

4.2. KPFI projektu konkursa joma “Atjaunojamo energoresursu tehnoloģijas”

KPFI projektu konkursa jomas “Atjaunojamo energoresursu tehnoloģijas” ietvaros līdz 2015. gada 31. decembrim tika īstenoti trīs konkursi: “Tehnoloģiju pāreja no fosilajiem uz atjaunojamiem energoresursiem”; “Atjaunojamo energoresursu izmantošana mājāsaimniecības sektorā” (konkurss norisinājās divās kārtās) un “Atjaunojamo energoresursu izmantošana siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai”. Šajā jomā veiksmīgi pabeigti kopumā 1 827 projekti. Detalizētāka informācija par katru konkursu sniegta tabulā Nr. 9.

Tabula Nr. 9

Finansējuma sadalījums - “Atjaunojamo energoresursu tehnoloģijas”, euro

Konkursa nosaukums	Konkursa izsludināšanas gads	Īstenoto projektu skaits	Kopējais finansējums, EUR	t.sk. KPFI finansējums, EUR	t.sk. projektu īstenotāju līdzfinansējums, EUR
Tehnoloģiju pāreja no fosilajiem uz atjaunojamiem energoresursiem (KPFI – 4)	2010	24	5 424 136,81	3 693 605,2	1 730 531,61
Atjaunojamo energoresursu izmantošana mājāsaimniecības sektorā (KPFI – 11)	2011	1 761	17 360 659,57	8 571 195,92	8 789 463,65
Atjaunojamo energoresursu izmantošana siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai (KPFI – 12)	2011	42	27 194 404,45	14 873 413,95	12 320 990,5
Kopā:		1 827	49 979 200,83	27 138 215,07	22 840 985,76

Konkursa “Tehnoloģiju pāreja no fosilajiem uz atjaunojamiem energoresursiem” ietvaros tika sekmīgi īstenoti 24 projekti ar kopējo vērtību 5,4 milj. *euro*, no kuriem KPFI finansējums bija 3,7 milj. *euro* jeb 68,1 % no kopējā konkursa finansējuma un projektu īstenotāju līdzfinansējums 1,7 milj. *euro* jeb 31,9 % no kopējā konkursa finansējuma. Konkursa mērķis bija CO₂ emisiju samazināšana, nodrošinot pāreju no tehnoloģijām, kurās izmanto fosilos energoresursus, uz tehnoloģijām, kurās izmanto atjaunojamus energoresursus. Konkurss tika izsludināts 2010. gadā. Projektu īstenošana tika noslēgta līdz 2011. gadam. 10 projektus īstenoja deviņas novada domes un pašvaldības un 14 projektus – komersanti. Visu projektu ietvaros kopumā tika uzstādītas un modernizētas

vairāk kā 20 tehnoloģijas, kuras izmanto atjaunojamus energoresursus (t.i., saules kolektori, biomasas katli, siltumsūkņi, saules elektrostacijas (baterijas), hidroelektrostacijas).

Konkursa “Atjaunojamo energoresursu izmantošana mājāsaimniecības sektorā” ietvaros tika pabeigts 1 761 projekts ar kopējo vērtību 17,4 milj. *euro*, no kuriem KPFI finansējums bija 8,6 milj. *euro* jeb 49,37% no kopējā konkursa finansējuma un projektu īstenotāju līdzfinansējums 8,8 milj. *euro* jeb 50,63% no kopējā konkursa finansējuma. Konkursa mērķis bija CO₂ emisiju samazināšana mājāsaimniecību sektorā, atbalstot mikroģenerācijas siltumenerģijas vai elektroenerģijas ražošanas tehnoloģisko iekārtu iegādi un uzstādīšanu dzīvojamai mājai, lai nodrošinātu siltumenerģijas vai elektroenerģijas ražošanu no atjaunojamiem energoresursiem un siltuma vai elektroenerģijas piegādi tikai mājāsaimniecības vajadzībām. Konkurss tika izsludināts 2011. gadā. Projektu īstenošanas termiņš bija līdz 2012. gada 1. novembrim ar iespēju to pagarināt līdz vienam gadam. 1 761 projektu ietvaros kopumā tika uzstādīti vismaz 624 šķeldas vai salmu biomasas katli, biomasas granulu vai malkas katli un biomasas kamīni ar uzstādīto jaudu līdz 50 kW, 904 saules kolektoru sistēmas ar kopējo uzstādīto jaudu līdz 25 kW, 952 siltumsūkņi ar kopējo uzstādīto jaudu līdz 50 kW, 265 vēja ģeneratori ar kopēji uzstādīto jaudu līdz 10 kW¹⁹.

Konkursa “Atjaunojamo energoresursu izmantošana siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai” ietvaros tika īstenoti 42 projekti ar kopējo vērtību 27,2 milj. *euro*, no kuriem KPFI finansējums bija 14,9 milj. *euro* jeb 54,70 % no kopējā konkursa finansējuma un projektu īstenotāju līdzfinansējums 12,3 milj. *euro* jeb 45,30 % no kopējā konkursa finansējuma. Konkursa mērķis bija CO₂ emisiju samazināšana, ieviešot tehnoloģijas, kurās izmanto atjaunojamus energoresursus siltumenerģijas un elektroenerģijas ražošanai, kā arī nodrošinot pāreju no tehnoloģijām, kurās izmanto fosilos energoresursus, uz tehnoloģijām, kurās izmantot atjaunojamus energoresursus. Konkurss tika izsludināts 2011.gadā. Projektu īstenošana tika noslēgta līdz 2012.gadam. 24 projektus īstenoja novada pašvaldības un tiešās vai pastarpinātās pārvaldes iestādes un pārējos 18 projektus – komersanti. Visu projektu ietvaros kopumā tika uzstādīti 13 saules kolektori, četri siltumsūkņi, viens vēja ģenerators un 12 biomasas katli.

4.3. KPFI projektu konkursa joma “Kompleksie risinājumi”

KPFI projektu konkursu jomas “Kompleksie risinājumi” ietvaros līdz 2015.gada 31.decembrim tikuši īstenoti četri konkursi kopumā astoņās kārtās: “Kompleksi risinājumi siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai valsts un pašvaldību profesionālās izglītības iestāžu ēkās”, “Kompleksi risinājumi siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai ražošanas ēkās”, “Kompleksi risinājumi siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai pašvaldību ēkās” un “Kompleksi risinājumi siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai” ar piecām kārtām. Šajā jomā sekmīgi tika pabeigti 467 projekti. Detalizētāka informācija par katru konkursu datiem sniegta tabulā Nr.10.

¹⁹ http://www.varam.gov.lv/lat/darbibas_veidi/KPFI/projekti/majsaimn2/?doc=13457;
http://www.varam.gov.lv/lat/darbibas_veidi/KPFI/projekti/majsaimn/?doc=11381

Finansējuma sadalījums projektu konkursos “Kompleksie risinājumi”, *euro*

Konkursa nosaukums	Konkursa izsludin. gads	Īstenoto projektu skaits	Kopējais finansējums, EUR	t.sk. KPFI finansējums, EUR	t.sk. projektu īstenotāju līdzfinansējums, EUR
Kompleksi risinājumi siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai valsts un pašvaldību profesionālās izglītības iestāžu ēkās (KPFI – 5)	2010	23	15 585 595,68	13 182 901,92	2 402 693,76
Kompleksi risinājumi siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai ražošanas ēkās (KPFI – 6)	2010	38	16 862 901,36	8 654 906,55	8 207 994,81
Kompleksi risinājumi siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai pašvaldību ēkās (KPFI – 7)	2010	38	25 067 490,65	19 066 632,48	6 000 858,17
Kompleksi risinājumi siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai (KPFI-15)	2012	15	4 810 064,55	2 439 732,2	2 370 332,35
	2013	294	99 156 471,05	55 183 763,66	43 972 707,39
	2014	59	16 437 727,73	9 709 411,14	6 728 316,59
Kopā:		467	177 920 251,02	108 237 347,95	69 682 903,07

Konkursa “Kompleksi risinājumi siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai valsts un pašvaldību profesionālās izglītības iestāžu ēkās” ietvaros tika īstenoti 23 projekti ar kopējo vērtību 15,9 milj. euro, no kuriem KPFI finansējums bija 13,2 milj. euro jeb 83,14% no kopējā konkursa finansējuma un projektu īstenotāju līdzfinansējums 2,4 milj. euro jeb 16,86% no kopējā konkursa finansējuma. Konkursa mērķis bija CO₂ emisiju samazināšana, samazinot siltumenerģijas un apgaismojuma elektroenerģijas patēriņu Latvijas Republikas valsts dibināto un pašvaldību dibināto profesionālās izglītības iestāžu ēkās. Konkurss tika izsludināts 2010.gadā. Projektu īstenošana tika noslēgta līdz 2011.gadam (ieskaitot). 23 projektu ietvaros kopumā energoefektivitātes pasākumi (siltināšanas pasākumi, apgaismojuma nomaiņas pasākumi, apkures sistēmas pilnveidošanas pasākumi u.tml.) tika veikti 40 ēkās.

Konkursa “Kompleksi risinājumi siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai ražošanas ēkās” ietvaros tika īstenoti 38 projekti ar kopējo vērtību 16,8 milj. euro, no kuriem KPFI finansējums bija 8,7 milj. euro jeb 51,32% no kopējā konkursa finansējuma un projektu īstenotāju līdzfinansējums 8,2 milj. euro jeb 48,67% no kopējā konkursa finansējuma. Konkursa mērķis bija CO₂ emisiju samazināšana, uzlabojot komersantu ražošanas ēku, ražošanas tehnoloģisko iekārtu un ražošanas tehnoloģiju energoefektivitāti. Konkurss tika

izsludināts 2010. gadā. Projektu īstenošana tika noslēgta līdz 2011. gadam. 38 projektu ietvaros kopumā energoefektivitātes pasākumi (siltināšanas pasākumi, apgaismojuma nomaiņas pasākumi, apkures sistēmas pilnveidošanas pasākumi u.tml.) tika veikti komersantu 55 ēkās.

Konkursa “Kompleksi risinājumi siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai pašvaldību ēkās” ietvaros tika īstenoti 38 projekti ar kopējo vērtību 25,1 milj. euro, no kuriem KPFI finansējums bija 19,1 milj. euro jeb 76,06 % no kopējā konkursa finansējuma un projektu īstenošanu līdzfinansējums 6,0 milj. euro jeb 23,94% no kopējā konkursa finansējuma. Šī konkursa mērķis bija CO₂ emisiju samazināšana, samazinot siltumenerģijas un apgaismojuma elektroenerģijas patēriņu pašvaldību ēkās un ēkās, kas nepieciešamas pašvaldību autonomo funkciju nodrošināšanai. Šis konkurss pēc būtības turpina un papildina konkursa “Energoefektivitātes paaugstināšana pašvaldību ēkās” (detalizētāku informāciju par šo konkursu skatīti 4.1.nodaļā) atbalstāmās darbības un mērķus. Konkurss tika izsludināts 2010.gadā. Projektu īstenošana tika noslēgta līdz 2011. gadam. 38 projektu ietvaros kopumā tika veikti energoefektivitātes pasākumi (siltināšanas pasākumi, apgaismojuma nomaiņas pasākumi, apkures sistēmas pilnveidošanas pasākumi u.tml.) pašvaldību 110 ēkās.

Konkurss “Kompleksi risinājumi siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai” tika organizēts piecās kārtās un to visu ietvaros tika īstenoti 386 projekti ar kopējo vērtību 120,4 milj. euro, no kuriem valsts budžeta līdzekļi bija 67,3 milj. euro jeb 55,92 % no kopējā konkursa finansējuma un projektu īstenošanu līdzfinansējums 53,8 milj. euro jeb 44,08 % no kopējā konkursa finansējuma. Konkursa mērķis bija CO₂ emisiju samazināšana nodrošinot pāreju no tehnoloģijām, kurās izmanto fosilos energoresursus, uz tehnoloģijām, kurās izmanto atjaunojamus energoresursus, uzlabojot komersantu ražošanas tehnoloģiskās iekārtas vai nomainot tās ar jaunām ražošanas tehnoloģiskām iekārtām un uzlabojot ražošanas, izglītības un kultūras iestāžu, ražošanas vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības, ārstniecības iestāžu ēku energoefektivitāti. Konkursa pirmā un otrā kārtā tika izsludināta 2012. gadā, trešā kārtā – 2013. gadā, ceturrtā un piektā kārtā – 2014. gadā. Visu piecu kārtu ietvaros apstiprināto projektu īstenošana ir beigusies. 386 projektu ietvaros kopumā tika veikti energoefektivitātes pasākumi (siltināšanas pasākumi, apgaismojuma nomaiņas pasākumi, apkures sistēmas pilnveidošanas pasākumi u.tml.) vairāk kā 461 ēkā. 368 projektus īstenoja 135 komersanti, 13 ārstniecības iestādes un 220 izglītības un kultūras iestādes.

4.4. KPFI projektu konkursa joma “Tehnoloģiju attīstība un sabiedrības informēšana”

KPFI projektu konkursa jomas “Tehnoloģiju attīstība un sabiedrības informēšana” ietvaros līdz 2015. gada 31. decembrim tika īstenoti trīs konkursi: konkurss “Siltumnīcefekta gāzu emisijas samazinošu tehnoloģiju attīstīšana”, konkurss “Sabiedrības izpratnes attīstīšana par siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas nozīmi un iespējām” (organizēts divās kārtās) un konkurss “Siltumnīcefekta gāzu emisijas samazinošu tehnoloģiju attīstīšana un pilotprojekta īstenošana”. Šajā jomā sekmīgi tika pabeigti 49 projekti. Detalizētāka informācija par katra konkursa datiem sniegta tabulā Nr. 11.

Finansējuma sadalījums projektu konkursos “Tehnoloģiju attīstība un sabiedrības informēšana”, euro

Konkursa nosaukums	Konkursa izsludināšanas gads	Īstenoto projektu skaits	Kopējais finansējums, EUR	t.sk. KPFI finansējums, EUR	t.sk. projektu īstenotāju līdzfinansējums, EUR
Siltumnīcefekta gāzu emisijas samazinošu tehnoloģiju attīstīšana (KPFI-2)	2010	14	3 011 823,35	1 640 491,13	1 371 332,22
Sabiedrības izpratnes attīstīšana par siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas nozīmi un iespējām (KPFI-8)	2010	22	938 224,12	752 697,28	185 526,84
Siltumnīcefekta gāzu emisijas samazinošu tehnoloģiju attīstīšana un pilotprojektu īstenošana (KPFI – 14)	2011	13	4 407 261,63	2 423 707,01	1 983 554,62
Kopā		49	8 357 309,10	4 816 895,42	3 540 413,68

Konkursa “Siltumnīcefekta gāzu emisijas samazinošu tehnoloģiju attīstīšana” ietvaros tika sekmīgi īstenoti 14 projekti ar kopējo vērtību 3,0 milj. euro, no kuriem KPFI finansējums bija 1,6 milj. euro jeb 54,48 % no kopējā konkursa finansējuma un projektu īstenotāju līdzfinansējums 1,4 milj. euro jeb 45,52 % no kopējā konkursa finansējuma. Konkursa mērķis bija veicināt SEG emisiju samazinošo produktu un tehnoloģiju pieejamību Latvijā, tādējādi nodrošinot SEG emisiju samazināšanu un eksperimentālo izstrādi, tas ir, zinātnisko atziņu, tehnoloģisko, komerciālo vai citu attiecīgu zināšanu un prasmju apgūšanu, kombinēšanu, pielāgošanu un izmantošanu. Konkurss tika izsludināts 2010. gadā. Projektu īstenošana tika noslēgta līdz 2013. gadam. Šī konkursa visus projektus īstenoja komersanti. Projektu ietvaros, piemēram, tika izstrādāti saules enerģijas elektrostacija, izmantojot kompozītmateriālu paneli ar plašas absorbcijas saules bateriju, kanalizācijas notekūdeņu siltuma rekuperācijas iekārtas prototips, saules enerģijas demonstrācijas projekts SEG emisiju samazināšanai bīstamo atkritumu pārstrādes uzņēmumā, energoefektīva saules paneļu stikls u.c.

Konkursa “Sabiedrības izpratnes attīstīšana par siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanas nozīmi un iespējām” ietvaros tika īstenoti 22 projekti ar kopējo vērtību 938 tūkst. euro, no kuriem KPFI finansējums bija 0,753 milj. euro jeb 80,28% no kopējā konkursa finansējuma un projektu īstenotāju līdzfinansējums 185 tūkst. euro jeb 19,72% no kopējā konkursa finansējuma. Konkursa mērķis bija veicināt sabiedrības izpratni par SEG emisiju samazināšanas nozīmi un iespējām, sekmējot pamatotu lēmumu pieņemšanu un videi nekaitīgu rīcību. Konkurss tika rīkots divās kārtās: pirmā kārtā norisinājās 2010. gadā un otrā kārtā – 2012.gadā. Projektu īstenošana tika noslēgta līdz 2013. gadam. Šī konkursa visus projektus īstenoja komersanti, biedrības un nodibinājumi. Projektu

ietvaros tika rīkoti radošie konkursi, izdoti informatīvie materiāli, organizēti semināri un apmācības, un izglītojošie projekti izglītības iestādēs.

Konkursa “Siltumnīcefekta gāzu emisijas samazinošu tehnoloģiju attīstīšana un pilotprojektu īstenošana” ietvaros tika īstenoti 13 projekti ar kopējo vērtību 4,4 milj. *euro*, no kuriem KPFI finansējums bija 2,4 milj. *euro* jeb 55,00 % no kopējā konkursa finansējuma un projektu īstenoātāju līdzfinansējums 1,98 milj. *euro* jeb 45,00 % no kopējā konkursa finansējuma. Konkursa mērķis bija veicināt SEG emisiju samazinošu produktu un tehnoloģiju attīstību un zināšanu un tehnoloģiju pārnesi, atbalstot pilotprojektu (izmēģinājumu projektu) īstenošanu Latvijā. Konkurss tika izsludināts 2011. gadā. Projektu īstenošana tika noslēgta līdz 2012. gadam. Šī konkursa visus projektus īstenoja komersanti. Projektu ietvaros, piemēram, tika izstrādātas silīcija atkritumu attīrīšanas tehnoloģijas, inovatīva tehnoloģijas ūdeņraža un ozona pielietošana iekšdedzes dzinējos, inovatīvs siltuma sūkņa testa modelis, jauna asinhronā vilcienu elektromotora piedziņas sistēma u.c.

4.5. KPFI projektu konkursa joma “Transports”

KPFI projektu konkursa jomas “Transports” ietvaros līdz 2015. gada 31. decembrim tikuši plānoti divi konkursi: “Atjaunojamo energoresursu izmantošana transporta sektorā” un “Siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšana transporta sektorā – atbalsts elektromobiļu un to uzlādes infrastruktūras ieviešanai”. Konkursa “Atjaunojamo energoresursu izmantošana transporta sektorā” ietvaros netika noslēgts neviens līgums par projekta īstenošanu, un šī konkursa finansējums tika pārdalīts šīs jomas otram konkursam. Līdz ar to šis konkurss tālākā analīzē netiek apskatīts. Konkursa “Siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšana transporta sektorā – atbalsts elektromobiļu un to uzlādes infrastruktūras ieviešanai” ietvaros sekmīgi pabeigti 102 projekti. Detalizētāka informāciju par šīs konkursu sniegta tabulā Nr. 12.

Tabula Nr.12

Finansējuma sadalījums konkursos “Transports”, *euro*

Konkursa nosaukums	Konkursa izsludināšanas gads	Īstenoto projektu skaits	Kopējais finansējums, EUR	t.sk. KPFI finansējums, EUR	t.sk. projektu īstenoātāju līdzfinansējums, EUR
Siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšana transporta sektorā – atbalsts elektromobiļu un to uzlādes infrastruktūras ieviešanai (KPFI-16)	2014	102	4 787 311,24	2 972 281,57	1 815 029,67

Konkursa “Siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšana transporta sektorā – atbalsts elektromobiļu un to uzlādes infrastruktūras ieviešanai” ietvaros tika sekmīgi īstenoti 102 projekti ar kopējo vērtību 4,8 milj. *euro*, no kuriem KPFI finansējums bija 2,97 milj. *euro* jeb 62,08% no kopējā konkursa finansējuma un projektu īstenoātāju līdzfinansējums 1,8 milj. *euro* jeb 31,92% no kopējā konkursa finansējuma. Konkursa mērķis bija veicināt SEG emisiju samazināšanu, atbalstot tādu transportlīdzekļu ieviešanu Latvijā, kuri pēc savas konstrukcijas par vienīgo mehānisko dzinējspēku izmanto enerģiju no transportlīdzeklī glabātās elektroenerģijas, un kuru SEG emisijas ir 0 g/km (turpmāk –

elektromobilis), un tādu uzlādes staciju izveidi Latvijā, kuras neatkarīgi no to faktiskās izmantošanas vai īpašuma formas kalpo sabiedrības kopējo vajadzību un interešu nodrošināšanai un par maksu vai bez maksas ir pieejamas ikvienai personai, kura nav attiecīgās uzlādes stacijas īpašnieks. Konkurss tika izsludināts 2014. gadā. Projektu īstenošana tika noslēgta 2015. gadā. Konkursa 55 projektus īstenoja komersanti un 47 projektus – Latvijas Republikas tiešās vai pastarpinātās pārvaldes iestādes. Kopumā konkursa ietvaros ir uzstādītas 13 uzlādes stacijas, kas izvietotas dažādās Latvijas vietās: Rīgā (8 stacijas), Gulbenē, Siguldā, Ogrē, Tērvetes dabas parkā, Talsu novada Ģibuļu pagastā, kā arī iegādāti 174 elektromobiļi.

KPFI ietvaros turpinās projektu pēcuzaudzības (monitoringa) periods. Turpinot sniegt atbalstu pasākumiem klimata pārmaiņu jomā, VARAM ir uzsākusi jaunas valsts budžeta programmas EKII īstenošanu. EKII mērķis ir veicināt globālo klimata pārmaiņu novēršanu, pielāgošanos klimata pārmaiņu radītajām sekām un sekmēt SEG emisiju samazināšanu, piemēram, īstenojot šādus pasākumus:

- 1) ēku energoefektivitātes uzlabošana gan sabiedriskajā, gan privātajā sektorā;
- 2) tehnoloģiju, kurās izmanto atjaunojamus energoresursus attīstīšanu un ieviešanu;
- 3) īstenojot integrētus risinājumus SEG emisiju samazināšanai.

EKII finansē no valstij piederošo ES emisijas kvotu (EUA) un ES aviācijas emisiju kvotu (EUAA) izsolīšanas, kas notiek atbilstoši Komisijas 2010. gada 12. novembra Regulai (ES) Nr.1031/2010²⁰ par siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisiju kvotu izsoļu laika grafiku, administrēšanu un citiem aspektiem saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2003/87/EK, ar kuru nosaka sistēmu siltumnīcas efektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecībai Kopienā.

EKII darbību reglamentē apstiprinātie tiesību akti, t.sk. likums “Par piesārņojumu” un 2012. gada 25. septembra Ministru kabineta noteikumi Nr.657 “Latvijai piešķirto emisijas kvotu izsolīšanas kārtība”, kuros noteikta Latvijai piešķirto Eiropas Savienības emisijas kvotu EUA izsolīšanas kārtība, un Emijas kvotu izsolīšanas instrumenta darbības stratēģija²¹.

²⁰ avots: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:32010R1031>

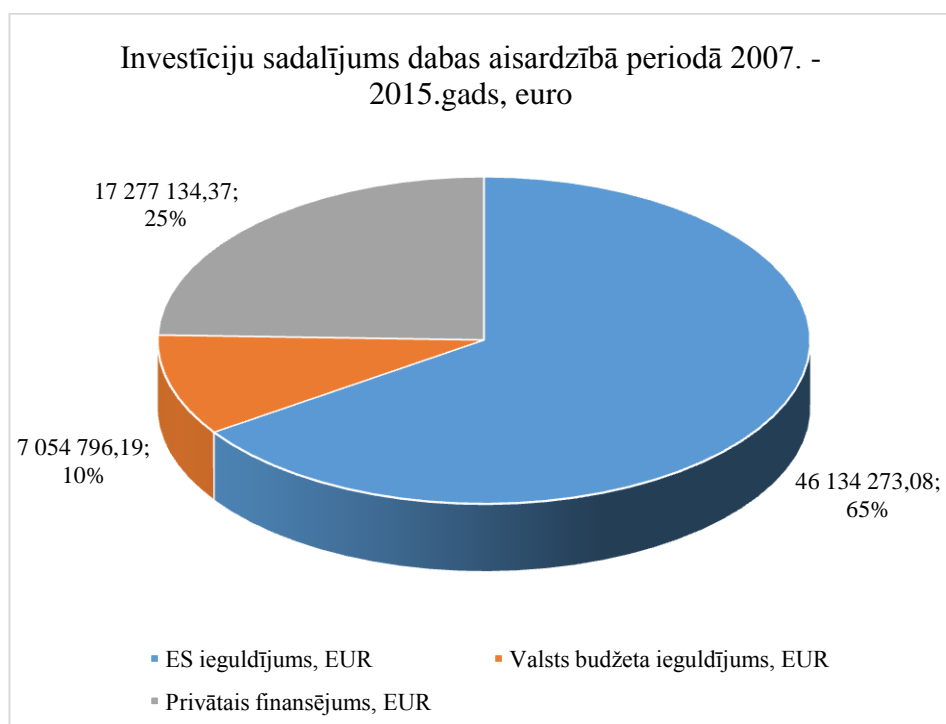
²¹ <http://www.varam.gov.lv/lat/fondi/ekii/likumdosana/>

5. Investīcijas dabas aizsardzībā

Pēdējos gadsimtos antropogēnā ietekme uz dabas procesiem ir sekmējusi ne tikai atsevišķu sugu izzušanu, bet arī dažādas mēroga vides problēmas, to starp, plūdus, zemes nogrūvumus un tml. Tāpēc, lai saglabātu sugu daudzveidību un līdz ar to arī attiecīgās ekosistēmas un to sniegtos pakalpojumus, tiek meklēti kompleksi risinājumi, kā sekmēt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos, kas tiek integrēti arī normatīvajos aktos un pārvaldība sistēmās. Galvenie pasākumi bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai ir izveidot īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, atjaunot biotopu un sugu dzīvotnes, regulēt aizsargājamo sugu iegūšanu, ierobežot tirdzniecību ar dažādām sugām, ierobežot apvidum neraksturīgu sugu ieviešanu, integrēt citās nozarēs bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas intereses. Lai efektīvi ieviestu visus iepriekš minētos paņēmienus, tiek piesaistīti ārvalstu, valsts budžeta un privātie finanšu resursi.

Lai efektīvi īstenotu dabas aizsardzības pasākumus, periodā 2007.–2015. gads dabas aizsardzības jomā tika īstenots 51 projekts ar kopējo vērtību 70,4 milj. euro, no kuriem ES finansējums bija 46,1 milj. euro, valsts budžeta finansējums – 7,1 milj. euro un projektu īstenotāju finansējums – 17,3 milj. euro (skatīt attēlu Nr.9).

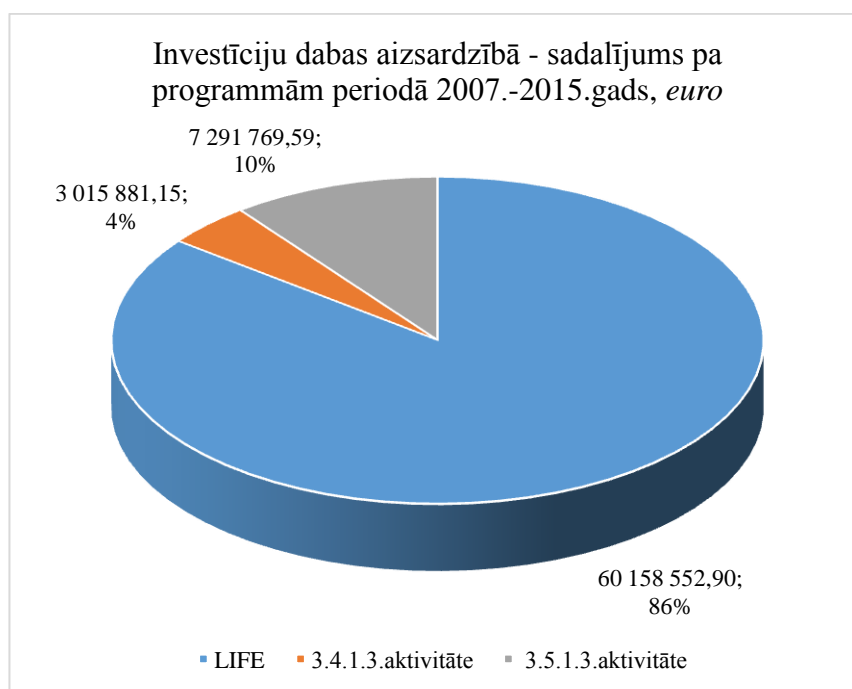
Attēls Nr.9

2007.–2013. gada plānošanas periodā investīcijas dabas aizsardzības jomā atklātu un ierobežotu konkursu veidā tika ieguldītas trīs programmās: LIFE programma, 3.4.1.3.aktivitāte “Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas ex situ infrastruktūras izveide” (turpmāk – 3.4.1.3.aktivitāte) un 3.5.1.3.aktivitāte “Infrastruktūras izveide Natura 2000 teritorijās” (turpmāk – 3.5.1.3.aktivitāte). 86% no visām investīcijām dabas aizsardzības jomā tika piešķirtas LIFE programmas ietvaros (60,5 milj. euro, īstenoto projektu skaits 47), 10% 3.5.1.3.aktivitātes ietvaros (7,3 milj. euro, īstenoto projektu skaits 3) un 4% 3.4.1.3. aktivitātes ietvaros (3,0 milj. euro, īstenoto projektu skaits 1) (skatīt attēlu Nr.10). Tas saistīts ar faktu, ka LIFE programmas ietvaros finansējums tika piešķirts plašam

aktivitāšu lokam vides un klimata jomā gan starptautiskiem, gan vietēja mēroga projektiem, kurus varēja īstenot gan privātā sektora, gan publiskā sektora organizācijas. Savukārt pārējo divu programmu mērķauditorija ir valsts iestādes un kapitālsabiedrības, kurām ir deleģēta valsts pārvaldes funkcijas vides un dabas aizsardzības jomā, un tās vērstas tikai uz bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos un antropogēnās slodzes samazināšanos. No minētā var secināt, ka 3.4.1.3.aktivitātes un 3.5.1.3.aktivitātes, un LIFE programmas ietvaros veiktās investīcijas ir savstarpēji papildinošas.

Attēls Nr. 10

Ar detalizētāku informāciju par katras programmas investīcijām, īstenotajiem projektiem un to ietvaros sasniegtajiem rezultātiem var iepazīties šīs nodaļas attiecīgajās apakšnodaļās.

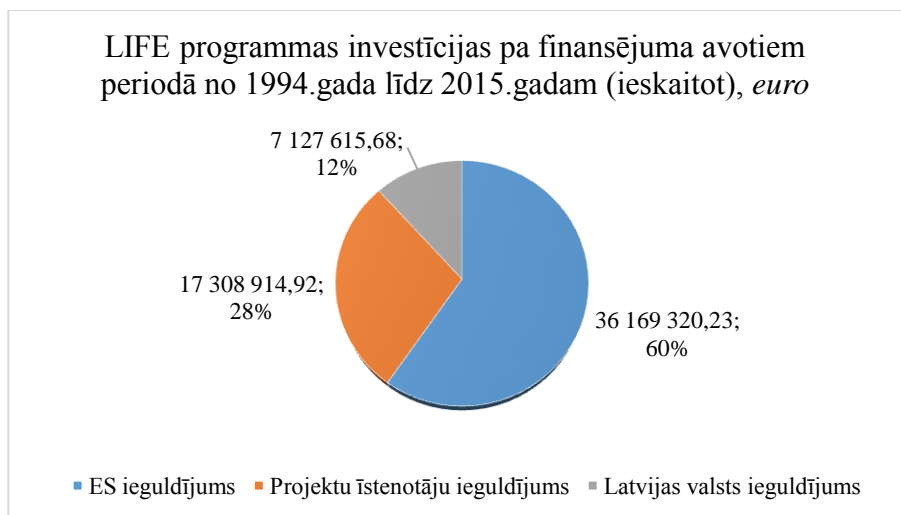
5.1. LIFE programma

Eiropas Komisija uzsāka LIFE programmu 1992. gadā (ziņojuma kontekstā LIFE programma ietver visas līdz šim esošās kārtas). LIFE ir finanšu instruments, kas piešķir finansējumu projektiem vides un klimata jomā. Šīs programmas vispārējais mērķis ir veicināt ES vides un klimata politikas un tiesību aktu ieviešanu, pilnveidošanu un attīstīšanu, piešķirot līdzfinansējumu projektiem ar Eiropas “pievienoto vērtību”. LIFE programmu iedala piecos posmos: LIFE I: 1992.–1995. gads, LIFE II: 1996.–1999. gads, LIFE III: 2000.–2006. gads un LIFE +: 2007.–2013. gads, LIFE: 2014.-2020. gads (turpmāk apzīmēta kā LIFE2014-2020). Kopš 1992. gada LIFE programmas ietvaros ir līdzfinansēti aptuveni 3 954 projekti visā ES. Plašākai informācijai par LIFE programmu var iegūt tīmekļa vietnē <http://ec.europa.eu/environment/life>. Šobrīd aktīva ir programma

LIFE 2014.-2020. gadam²². Šajā ziņojumā programmas LIFE 2014.- 2020. gadam ietvaros piešķirtais finansējums netiek aplūkots.

Latvija iesaistās LIFE programmā kopš 2000.gada. ES ieguldījums kopumā ir veikts 48 projektos Latvijā. Visu 48 projektu kopējā vērtība ir 60,6 milj. euro, no kuriem ES finansējums ir 36,2 milj. euro un projektu īstenotāju finansējums – 17,3 milj. euro, un Latvijas valsts budžeta līdzfinansējums ir 7,1 milj. euro (skatīt attēlu Nr. 11).

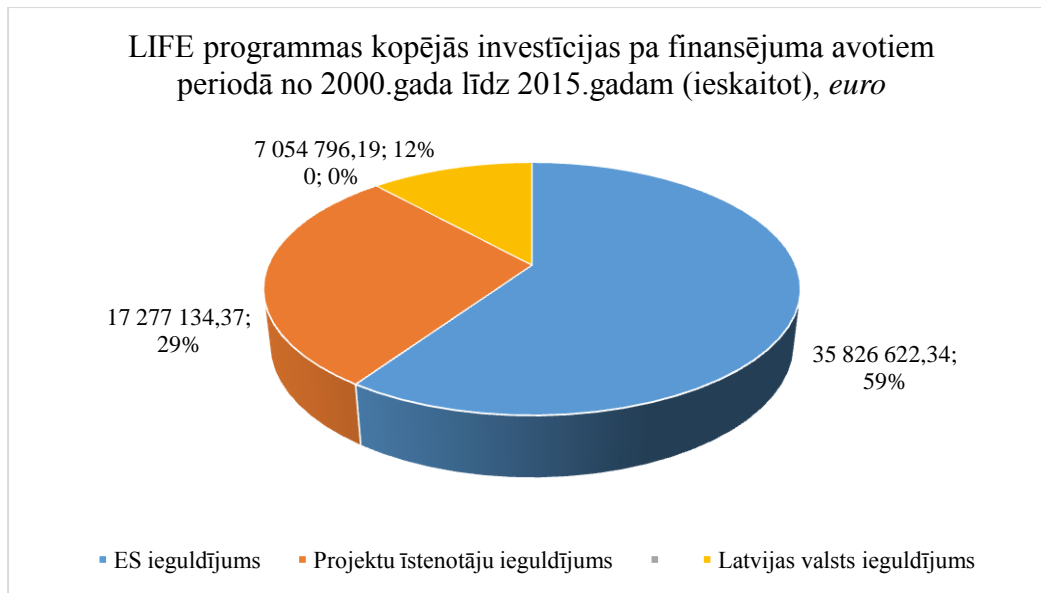
Attēls Nr.11

Laika periodā no 2000. gada līdz 2015. gadam Latvijā kopumā ir īstenoti 47 projekti četrus LIFE programmas apakšprogrammu ietvaros: Informācija un komunikācija, Klimata pasākumu apakšprogramma; Vides resursu efektivitāte; Dabas un bioloģiskā daudzveidība. Ņemot vērā, ka LIFE programmas projekti tiek īstenoti specifiski un ļoti plašā aktivitāšu amplitūdā, tad to rezultatīvie rādītāji ir aplūkoti pie katras nodaļas atsevišķi. Līdz 2015. gada 31. decembrim veiksmīgi pabeigti 32 projekti un turpinās 15 projektu īstenošana. Šo projektu kopējā vērtība ir 60,2 milj. euro, no kuriem ES finansējums ir 35,8 milj. euro, projektu īstenotāju finansējums – 17,3 milj. euro, un Latvijas valsts budžeta ieguldījums ir 7,1 milj. euro (skatīt attēlu Nr. 12).

Attēls Nr.12

²² Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1293/2013, (2013. gada 11. decembris) par vides un klimata pasākumu programmas (LIFE) izveidi, un ar ko atceļ Regulu (EK) Nr. 614/2007

Detalizēta informācija par finansējumu un projektu skaitu sadalījumu katrā no iepriekšminētajām LIFE apakšprogrammām sniegta zemāk tabulā Nr.13 “Finansējuma sadalījums pa LIFE programmas apakšprogrammām periodam no 2000. – 2015. gadam, *euro*”. Lielākā daļa finansējuma 66% apmērā jeb 39,8 milj. *euro* no visām LIFE programmas investīcijām 60,2 milj. *euro* apmērā ir ieguldītas LIFE programmas apakšprogrammā “Dabas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšana”, 28% jeb 16,8 milj. *euro* – apakšprogrammā “Vide un resursefektivitāte”, 3% jeb 1,8 milj. *euro* – apakšprogrammā “Klimata pasākumu apakšprogramma” un 3% jeb 1,7 milj. *euro* – apakšprogrammā “Informācija un komunikācija”. Šāds procentuālais ieguldītā finansējuma sadalījums apakšprogrammu dalījumā kopumā atbilst gan programmas mērķiem kopumā, gan arī nacionālajiem mērķiem, jo jāņem vērā, ka parējās norādītajās nozarēs vienlaikus tika veiktas finansiāli apjomīgas investīcijas no citiem ES politikas instrumentiem un ārvalstu finanšu palīdzības programmām (skat. ziņojumā sniegto informāciju par ES fondiem u.c. programmām).

Tabula Nr.13

Finansējuma sadalījums – LIFE apakšprogrammas, 2000.–2015.g., *euro*

LIFE programmas apakšprogramma	Projektu skaits	Kopējās investīcijas	Sadalījums pret kopējām investīcijām	ES līdzfinans. daļa	Projekta īstenotāja un Latvijas valsts budžeta līdzfinans. kopā	t.sk. projekta īstenotāja līdzfinans.	t.sk. Latvijas valsts budžeta līdzfinans.
Dabas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšana	29	39 788 908,90	66,00%	25 270 988,75	14 517 920,15	9 774 588,96	4 743 331,19
Vide un resursefektivitāte	16	16 857 930,00	28,00%	8 624 070,59	8 233 859,41	6 626 682,41	1 607 177,00
Informācija un komunikācija	1	1 683 396,00	3,00%	834 573,00	848 823,00	698 823,00	150 000,00
Klimatu pasākumu	1	1 828 318,00	3,00%	1 096 990,00	731 328,00	177 040,00	554 288,00

apakšprogramma							
Kopā:	47	60 158 552,90	100,00%	35 26 622,34	24 31 930,56	17 77 134,37	7 054 796,19

5.1.1. LIFE apakšprogramma “Dabas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšana”

LIFE programmas apakšprogrammā “Dabas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšana” apstiprināti 29 projekti ar kopējām investīcijām 39,8 milj. *euro* apmērā, no kurām ES līdzfinansējums ir 25,3 milj. *euro*, projekta īstenotāja līdzfinansējums – 9,7 milj. *euro* un valsts budžeta līdzfinansējums 4,8 milj. *euro*. Latvijas valsts budžeta līdzfinansējums ir piešķirts 26 projektu īstenošanai. Trīs projekti ir pārrobežu projekti, kas tiek īstenoti sadarbībā ar Lietuvas un Igaunijas partneriem.

LIFE programmas apakšprogrammā “Dabas un bioloģiskā daudzveidības saglabāšana” mērķis ir izstrādāt, pārbaudīt un parādīt paraugprakses, risinājumus un integrētās pieejas, lai veicinātu dabas un bioloģiskās daudzveidības politikas izstrādi un īstenošanu, kā arī uzlabot saistītās zināšanas²³.

Periodā līdz 2015. gada 31. decembrim ir pabeigti 19 projekti, kuru kopējās investīcijas ir 13,1 milj. *euro*, no kurām ES līdzfinansējums ir 8,3 milj. *euro* jeb 63,9%, projekta īstenotāja līdzfinansējums – 1,7 milj. *euro* jeb 12,9% un Latvijas valsts budžeta līdzfinansējums 3,1 milj. *euro* jeb 23,2%. 14 projektu īstenošanas vieta ir visa Latvijas teritorija, pa vienam projektam Kurzemes, Pierīgas, Vidzemes un Latgales plānošanas reģionos. Viens projekts bija vērsts uz Baltijas valstu ekspertu pieredzes apmaiņu par kvalitatīvu biotopu apsaimniekošanu, LIFE-Nature projektu ieviešanu un citu aktivitāšu, kas saistītas ar potenciālajām Natura 2000 vietām, popularizēšanu.

19 noslēgušies projekti attiecās uz biotopu (pārmitro zemju, piekrastes/jūras, aizsargāto zonu, plūdu līdzenumu un augsto purvu) un sugu saglabāšanu, atjaunošanu un apsaimniekošanu. Šo projektu ietvaros ir labiekārtotas 17 teritorijas (no tām 14 Natura 2000 teritorijas), radīti apstākļi vairāk kā 99 augu un 33 reto putnu un rāpuļu saglabāšanās un vairošanās, izstrādāts digitālais kartējums par Baltijas jūras piekrasti, izstrādāti vismaz 28 teritoriju apsaimniekošanas plāni, noorganizēti 37 semināri par projektu teritoriju apsaimniekošanu un saglabāšanu un izstrādātas vai pilnveidotas 13 projektu īstenotāju mājas lapas. Par projekta aktivitātēm un to sasniegtajiem rezultātiem ir izdoti vairāk kā 280 informatīvie materiāli un publikācijas.

Pēc 2015. gada 31. decembra joprojām tiek īstenoti 10 projekti ar kopējām investīcijām 13,1 milj. *euro* apmērā, no kurām ES līdzfinansējums ir 8,3 milj. *euro* jeb 63,9%, projekta īstenotāja līdzfinansējums – 1,7 milj. *euro* jeb 12,9% un Latvijas valsts budžeta līdzfinansējums 3,02 milj. *euro* jeb 23,2%. Šo desmit projektu kopējās investīcijas uz ziņojuma sagatavošanas brīdi uzskatāmas par plānotajām investīcijām vides jomā kopumā, jo projektu rezultatīvie rādītāji un projektu mērķi vēl nav pilnībā sasniegti, ņemot vērā faktu, ka projektu īstenošana vēl turpinās.

Pašlaik Latvijā īstenotie projekti ir koncentrēti uz biotopu (augsto purvu, Fenoskandijas kokiem apaugušo pļavu, mitrainu un mežu biotopu Gaujas Nacionālajā parkā, griežu biotopu Dvietes palienes Natura 2000 teritorijā un dumpja biotopu divos piekrastes ezeros Latvijā) saglabāšanu, atjaunošanu un apsaimniekošanu un sugu (prioritāro vaboļu sugu,

²³ LIFE valsts faktu lapa LATVIJA, 3.lappuse

retu rāpuļu un abinieku, kā arī īpaši aizsargājamo putnu sugu Natura 2000 teritorijā “Ādaži” un reti sastopamas ērgļa sugas) aizsardzību. Viena projekta mērķis ir atjaunot Ķemeru Nacionālā parka hidroloģiskās funkcijas, savukārt cita – izstrādāt koncepciju, kā novērtēt jūras bioloģiskās daudzveidības Baltijas jūrā saglabāšanas statusu (ietverot sugas un biotopus), izpētīt dažādu cilvēku darbību ietekmi. Cita projekta mērķis ir izveidot dabas saglabāšanas un pārvaldības programmu Natura 2000 teritorijām Latvijā. Notiekošā bioloģiskās daudzveidības projekta mērķis ir vērtīgu pļavu saglabāšana, ieviešot pļavu ekosistēmu ekoloģisku novērtējumu, atjaunošanu un/vai pārvaldību un palielinot pļavu biomasu izmantošanu ekonomiski piemērotos pārvaldības modeļos²⁴. Šīs apakšprogrammas ietvaros Latvijas dabas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā ieguldītais LIFE finansējums ir bijis būtisks atbalsta instruments dabas aizsardzības nozarei, ņemot vērā ierobežoto finansējumu no citiem avotiem, t.sk., valsts budžeta, un rezultātā ir īstenoti projekti, kas veicinās Latvijas dabas bagātību saglabāšanu un ilgtspējīgu apsaimniekošanu.

5.1.2. LIFE programmas apakšprogramma “Vide un resursefektivitāte”

LIFE programmas apakšprogrammā “Vide un resursefektivitāte” tiek īstenoti 16 projekti ar kopējām investīcijām 16,9 milj. *euro*, no kurām ES līdzfinansējums ir 8,6 milj. *euro*, projekta īstenotāja līdzfinansējums – 6,6 milj. *euro* un valsts budžeta līdzfinansējums 1,6 milj. *euro*. Valsts budžeta līdzfinansējums ir piešķirts 15 projektu īstenošanai. Trīs projekti ir pārrobežu projekti, kas tiek īstenoti sadarbībā ar Lietuvas un Igaunijas partneriem.

LIFE programmas apakšprogrammas “Vide un resursefektivitāte” mērķis ir izstrādāt, pārbaudīt un parādīt paraugprakses, risinājumus un integrētās pieejas, kā arī uzlabot saistītās zināšanas²⁵.

Periodā līdz 2015. gada 31. decembrim ir noslēgušies 12 projekti ar kopējām investīcijām 7,4 milj. *euro*, no kurām ES līdzfinansējums ir 3,6 milj. *euro* jeb 48,8%, projekta īstenotāja līdzfinansējums – 3,2 milj. *euro* jeb 42,5% un valsts budžeta līdzfinansējums 0,648 milj. *euro* jeb 8,7%. 11 projektu īstenošanas vieta ir visa Latvijas teritorija, un viens projekts tika īstenots Rīgas teritorijā.

Šīs LIFE programmas apakšprogrammas ietvaros tika īstenotas dažādas aktivitātes dažādās jomās. Piemēram, šo projektu īstenošanas rezultātā ir izveidoti 32 atkritumu savākšanas punkti un uzstādīta viena atkritumu apsaimniekošanas iekārta. Papildus tika analizēti dati par bīstamajām vielām Baltijas jūras piekrastē un izstrādātas metodes to samazināšanai. Piemēram, ir izstrādāts zaļais ekomarķējums un kritēriji “Zaļā sertifikāta” saņemšanai, izstrādāta metode enerģijas reitinga daudzstāvu ēkām noteikšanai, kas pārbaudīta Ogres pilsētā, kā arī izstrādāts upju baseina apsaimniekošanas plāns. Vides infrastruktūras jomā uzlabotas notekūdeņu attīrīšanas sistēmas astoņos ciematos un dzeramā ūdens kvalitāte septiņās pašvaldībās (šajās teritorijās tika izveidota divu līmeņu bioloģisko dīķu un mitrāju sistēma un jauna tipa notekūdeņu attīrīšanas sistēmās tika uzstādīti grants filtri, kas apstādīti ar niedrēm). Vēl septiņās pašvaldībās ieviesta eko–vadības un audita sistēmas, 10 pašvaldības ir apmācītas par eko–vadības un audita

²⁴ LIFE valsts faktu lapa LATVIJA, 3.lappuse

²⁵ LIFE valsts faktu lapa LATVIJA, 2.lappuse

sistēmām, kā arī ir izstrādāta jauna ēkas enerģijas sertifikācijas shēma, kas balstīta uz aprēķinu standartizētu gada pilna enerģijas patēriņu (tostarp siltuma, elektroenerģijas un gāzes patēriņu). Visbeidzot, projektu ietvaros izstrādāti arī vides un tūrisma politikas dokumenti par ilgtspējīgu tūrismu bioloģisko daudzveidību Latvijā, kā arī sagatavots ilgtspējīgu tūrismu pārvaldības modelis Natura 2000 teritorijās, veicinot jaunu tūrisma produktu attīstību pieejamību tajās, izstrādāts plūdu riska plāns Rīga u.c.

Savukārt vēl četru aktīvo projektu kopējās investīcijas ir 9,4 milj. *euro*, no kurām ES līdzfinansējums ir 5,0 milj. *euro*, projekta īstenotāja līdzfinansējums – 3,5 milj. *euro* un valsts budžeta līdzfinansējums 0,959 milj. *euro*. Šo četru projektu kopējās investīcijas uz ziņojuma sagatavošanas brīdi uzskatāmas par plānotajām investīcijām vides jomā kopumā, jo projektu rezultatīvie rādītāji un projektu mērķi nav sasniegti. Viens no šiem projektiem tiek īstenots Rīgā, bet pārējie trīs visā Latvijas teritorijā. Šie projekti ir vērsti uz dzelzceļa trokšņa piesārņojuma samazināšanu, ekosistēmas un to pakalpojumu dabas bioloģiskās daudzveidības aizsardzības un pārvaldības novērtēšanu, ķīmikāliju pārvaldīšanu un aizstāšanu un integrētas plānošanas pieejas zālāju dzīvotspējai izveidošanu.

5.1.3. LIFE programmas apakšprogramma “Informācija un komunikācija”

LIFE programmas apakšprogrammā “Informācija un komunikācija” tika īstenots viens projekts ar kopējām investīcijām 1,7 milj. *euro*, no kurām ES līdzfinansējums ir 0,834 milj. *euro*, projekta īstenotāja līdzfinansējums – 0,698 milj. *euro* un Latvijas valsts budžeta līdzfinansējums 0,150 milj. *euro*.

Šī projekta ideja izrietēja no cita īstenotā projekta LIFE programmas apakšprogrammā “Dabas un bioloģiskās daudzveidības saglabāšana” (minētā projekta ietvaros analizēja datus par bīstamajām vielām Baltijas jūras piekrastē un izstrādāja metodes to samazināšanai). Projekta ietvaros īstenota informatīvā kampaņa Baltijas valstīs par sastopamajiem bīstamajiem atkritumiem dažādās preču grupās, kuras iegādājamiem ikdienā. Šo projektu īsteno Igaunijas nevalstiskā organizācija sadarbībā ar biedrību “Baltijas Vides Forums”.

5.1.4. LIFE apakšprogramma “Klimata pasākumu apakšprogramma”

LIFE programmas apakšprogrammā “Klimata pasākumu apakšprogramma” mērķis ir veicināt SEG emisiju samazināšanu, sevišķi sekmējot attiecīgas politikas un likumu izstrādāšanu un īstenošanu, uzlabojot zināšanas, izstrādājot integrētas pieejas un izstrādājot un parādot inovatīvas tehnoloģijas, sistēmas, metodes un instrumentus²⁶. Kā atsevišķa apakšprogramma šī ir izcelta tikai jaunākajā LIFE programmā 2014.–2020. gadam. Iepriekšējās programmās klimats bija kā viena no projektu aktivitātēm.

Šajā apakšprogrammā šobrīd tiek īstenots viens projekts ar kopējām plānotajām investīcijām 1,8 milj. apmērā, no kurām ES līdzfinansējums ir 1,1 milj. *euro*, projekta īstenotāja līdzfinansējums – 177 tūkst. *euro* un Latvijas valsts budžeta līdzfinansējums 554 tūkst. *euro*. Minētais projekts tiek īstenots laika periodā no 2015. gada 1. septembra līdz 2019. gada 31. augustam. Līdz ar to projekta kopējās investīcijas uz ziņojuma sagatavošanas brīdi uzskatāmas par plānotajām investīcijām vides jomā kopumā, jo projekta rezultatīvie rādītāji un projekta mērķis nav sasniegti.

²⁶ LIFE valsts faktu lapa LATVIJA, 4.lappuse

Minēto projektu “LIFE Restore – Ilgtspējīga un atbildīga apsaimniekošana un otrreizēja izmantošana degradētajos kūdrājos Latvijā”²⁷ īsteno Dabas aizsardzības pārvalde, un tā īstenošanas vieta ir visa Latvijas teritorija. Projekta darbības jomas attiecas uz dabas aizsardzību, ilgtspējīgu attīstību, teritoriju plānošanu, teritoriju apsaimniekošanu, klimata pārmaiņu mazināšanu. Projekta mērķis ir izstrādāt lēmumu pieņemšanas atbalsta instrumentus atbildīgai degradēto kūdrāju teritoriju apsaimniekošanai un ilgtspējīgai izmantošanai Latvijā. Projekta pasākumu rezultātā plānota CO₂ emisiju samazināšana par 22 267 tonnām gadā un oglekļa sekvestrācija (CO₂ piesaistīšana) – 838 tonnas gadā Latvijā.

Ņemot vērā iepriekšminēto, ka vairāku LIFE 2014. – 2020. gadam programmas ieviešana vēl turpinās, arī turpmāk vides investīciju ziņojumos tiks sniegta informācija par progresu līdzfinansēto projektu īstenošanā. Ar aktuālāko informāciju var iepazīties tīmekļa vietnēs <http://ec.europa.eu/environment/life> un <http://www.varam.gov.lv/lat/fondi/life> un Latvijas vides aizsardzības fonda administrācijas tīmekļa vietnē <http://lvafa.gov.lv>.

5.2. 3.5.1.3.aktivitāte “Infrastruktūras izveide Natura 2000 teritorijās”

3.5.1.3.aktivitātes, kas tika īstenotas ar ES KF līdzfinansējumu 2007.–2013. gada plānošanas periodā, mērķis bija saglabāt Latvijas dabu, novērst esošos un iespējamus draudus dabas vērtībām nākotnē, vienlaikus nodrošinot maksimāli efektīvu resursu izlietojumu dabas vērtību saglabāšanā un atjaunošanā. 3.5.1.3. aktivitāte paredzēja infrastruktūras izveidi, lai samazinātu augsnes eroziju un eitrofo piesārņojumu, optimizētu apmeklētāju plūsmas, nodrošinātu teritorijas pieejamību un informētu sabiedrību par konkrētajā teritorijā sastopamajām dabas vērtībām, to nozīmi un aizsardzības pasākumiem.

Šīs aktivitātes ietvaros tika īstenoti trīs projekti, kuru īstenošanas teritorija bija visa Latvijas Republikas teritorija. 3.5.1.3.aktivitātes mērķa sekmīgai sasniegšanai tika piešķirts KF finansējums 7,3 milj. *euro* apmērā. Dabas aizsardzības pārvalde tika noteikta kā projektu īstenoātājs, jo tās kompetencē ir īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzība un apsaimniekošana.

3.5.1.3. aktivitātes investīcijas tika ieguldītas 45 īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, kurās pirmām kārtām bija nepieciešams novērst antropogēno slodzi. Kopumā tika attīstīta infrastruktūra, izveidojot 15 skatu torņus, 24 skatu platformas, tūristu takas 47 km garumā, tai skaitā 6,8 km takas, kas piemērotas cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, kāpnes 7420 m garumā, laipas 16210 m garumā, labiekārtotas 273 skatu vietas, 33 stāvlaukumi 19242 m² platībā, pievedceļi 6,7 km garumā, izvietoti 256 informācijas stendi un uzstādītas 1850 robežzīmes. No 45 Natura 2000 teritorijām 2 bija dabas rezervāti, 4 nacionālie parki, 21 dabas liegums, 16 dabas parki, 1 aizsargājamo ainavu apvidus, 1 ģeoloģiskais un ģeomorfoloģiskais dabas piemineklis. Labiekārtošanas darbi, izveidotā infrastruktūra un pasākumi antropogēnās slodzes mazināšanai tika veikti vienmērīgi visā valsts teritorijā.

Tādējādi tika panākts, ka Natura 2000 teritorijās, kurās bija salīdzinoši liels apmeklētāju skaits un nepietiekami pasākumi antropogēnās slodzes kompensēšanai jutīgās teritorijas, tika optimizēta tūrisma plūsma un nodrošināts līdzsvars starp dabas vērtību aizsardzību un apmeklētāju interesēm.

²⁷ http://www.daba.gov.lv/public/lat/projekti/life_climate_action1/restore1/

3.5.1.3.aktivitātes ietvaros ne tikai tika labiekārtotas teritorijas un samazināta antropogēnā slodze uz dabas vērtībām, bet veikti pasākumi, kuri ilgtermiņā veicinās saglabāt bioloģisko daudzveidību un palielināt tūrisma apmēru reģionos, tādējādi netieši ir uzlabota saimnieciskās darbības vide, sabalansētas dabas, apmeklētāju, iedzīvotāju un reģionālās attīstības intereses. Arī nākamajā plānošanas periodā ir nepieciešams veikt ieguldījumus Natura 2000 teritorijās.

5.3. 3.4.1.3.aktivitāte “Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas ex situ infrastruktūras izveide”

3.4.1.3. aktivitātes mērķis bija bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, nodrošinot izzūdošu sugu saglabāšanu, kā arī pavairošanas iespējas sugu atjaunošanai dabā. Šīs nodaļas ievaddaļā jau tika norādīts, ka šīs aktivitātes ietvaros tika īstenots viens projekts Rīgas reģionā – Nacionālajā botāniskajā dārzā, kas atrodas Salaspilī. 3.4.1.3.aktivitātes mērķa sekmīgai sasniegšanai projekta īstenošanai tika piešķirts finansējums 3,0 milj. *euro* no ERAF līdzekļiem.

Fotogrāfijas: Nacionālais botāniskais dārzs
Autors: VARAM

3.4.1.3. aktivitātes projekta ietvaros ir izbūvēts multifunkcionāls oranžēriju siltumnīcu komplekss, saglabājot piecas nacionālā līmeņa augu un dzīvnieku kolekcijas un nodrošinot tām atbilstošus uzturēšanas apstākļus, kā arī ir izveidota mūsdienīga Nacionālā botāniskā dārza kā informācijas un vides izglītības centra infrastruktūra, nodrošinot papildus apmeklētāju piesaisti, it īpaši ziemas sezonā. Oranžēriju siltumnīcas ir nozīmīgs vides izglītības objekts par pasaules augu valsts subtropu un tropu reģionu bioloģisko daudzveidību, vienlaikus realizējot Riodežaneiro, Ramsāres un Vašingtonas konvencijas prasības.

Investīcijas dabas aizsardzībā nenozīmē tikai investīcijas bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā un klimata pārmaiņu, kuras izraisa cilvēki savas saimnieciskās darbības rezultātā, mazināšanā, bet arī apkārtējās vides sakārtošanā, cilvēku veselībā, labsajūtā un izglītībā, kultūras un mantojumu saglabāšanā un veidošanā. Tās ir investīcijas cilvēkos. Tāpēc arī turpmāk ir jāveic ieguldījumi dabas aizsardzībā.

6. Investīcijas vēsturiski piesārņoto vietu sanācijā

Plānošanas perioda laikā investīcijas piesārņoto vietu sanācijai un uzlabošanai tika piešķirtas ES struktūrfondu un Šveices finanšu instrumenta ietvaros, t.i., no ES fondu līdzekļiem tika piešķirts ERAF līdzfinansējums 3.4.1.4.aktivitātei “Vēsturiski piesārņoto vietu sanācija” (turpmāk – 3.4.1.4.aktivitāte) triju projektu realizācijai, un KF līdzfinansējums 3.3.1.6. aktivitātei “Liepājas Karostas ilgtspējīgas attīstības priekšnoteikumu nodrošināšana” (turpmāk – 3.3.1.6. aktivitāte). Latvijas un Šveices sadarbības programmas ietvaros līdzfinansējums tika piešķirts projektam “Vēsturiski piesārņoto vietu sanācija – Sarkandaugavas teritorijā”. Šo finanšu avotu ietvaros kopumā ir līdzfinansēti pieci projekti, no kuriem trīs projekti ir saņēmuši ERAF līdzfinansējumu un viens projekts – Šveices donorvalsts grantu. No minētajiem pieciem projektiem trīs projekti ir noslēgušies un divi projekti vēl ir ieviešanā.

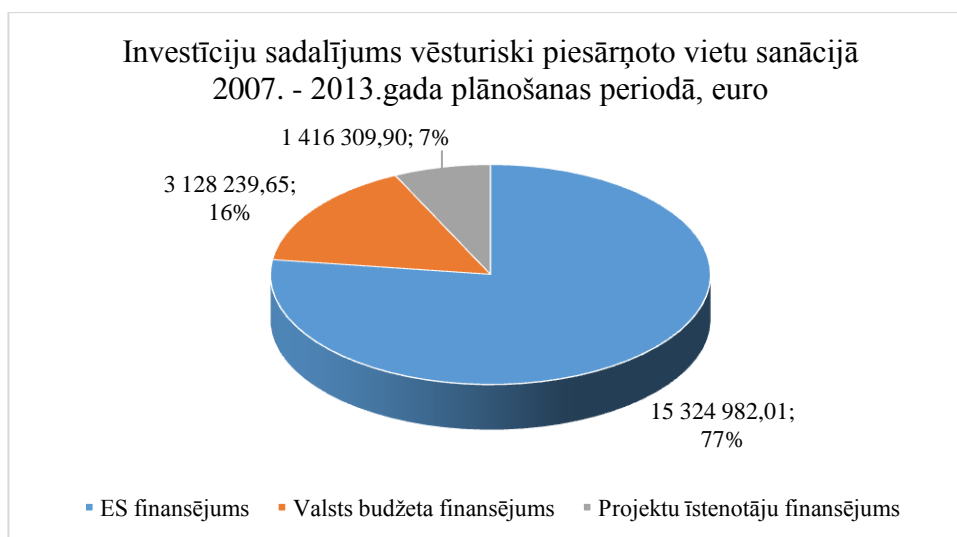
Latvijas un Šveices sadarbības programmas projekta “Vēsturiski piesārņoto vietu sanācija – Sarkandaugavas teritorijā” ieviešanas periods ir līdz 2017. gada 28. februārim un uz šo brīdi vēl nav noslēdzies. Šī projekta ietvaros plānots uzlabot gruntsūdens, virszemes ūdens, kā arī augsnes un grunts kvalitāti piesārņotajās Sarkandaugavas teritorijās. Atjaunojot un uzlabojot piesārņoto vietu vides kvalitāti, tiks samazināta piesārņojuma ieplūšana Daugavā un tālāk Baltijas jūrā, kā arī mazināti draudi cilvēku veselībai un arī samazināta piesārņojuma ietekme uz Natura 2000 aizsargājamo teritoriju – Piejūras dabas parka teritoriju Mangaļsalu un Mīlestības salu. Projekta kopējais finansējums ir 14,1 milj. *euro* (jeb 15,3 milj. CHF), no kuriem Šveices grants ir 12,0 milj. *euro* (jeb 13,0 milj. CHF) un valsts budžeta līdzekļi 2,1 milj. *euro* (jeb 2,3 milj. CHF)²⁸. Šī projekta investīcijas uz ziņojuma sagatavošanas brīdi uzskatāmas par plānotajām investīcijām vides jomā kopumā, jo projektu rezultatīvie rādītāji un projektu mērķi nav sasniegti. Detalizētāka informācija par projektu atrodama šeit: <http://www.vvd.gov.lv/projekti/latvijas-sveices-sadarbibas-programma/>.

3.4.1.4.aktivitātes ietvaros ERAF finansējums tika piešķirts trīs projektu īstenošanai, no kuriem viens projekts “Vēsturiski piesārņoto vietu “Inčukalna sērskābie gudrona dīķi” sanācijas darbi” ir vēl ieviešanā. Projekta “Vēsturiski piesārņoto vietu “Inčukalna sērskābie gudrona dīķi” sanācijas darbi” īstenošanai 2007.–2013. gada plānošanas perioda ietvaros ir piešķirts ERAF līdzfinansējums 19,4 milj. *euro* apmērā. Šī projekta investīcijas uz ziņojuma sagatavošanas brīdi uzskatāmas par plānotajām investīcijām vides jomā kopumā, jo projektu rezultatīvie rādītāji un projektu mērķi nav sasniegti. Inčukalna sērskābā gudrona dīķu sanācijas darbi ir sadalīti posmos un tiks pabeigti ES fondu 2014.–2020. gada plānošanas periodā.

Detalizētāka informācija par projektu “Vēsturiski piesārņoto vietu “Inčukalna sērskābie gudrona dīķi” sanācijas darbi” atrodama šeit: <http://www.vvd.gov.lv/projekti/eraf/>. Tālākajā analizē aplūkots tikai triju noslēgušos projektu finansējums, finansējuma avotu sadalījums un sasniegtie rezultatīvie rādītāji.

Vēsturiski piesārņoto vietu sanācijā kopumā visā periodā tika ieguldīti 19,9 milj. *euro*, no kuriem ERAF līdzfinansējums bija 15,3 milj. *euro* (77% no kopējām investīcijām), valsts budžeta līdzfinansējums – 3,1 milj. *euro* (16% no kopējām investīcijām) un privātais finansējums 1,4 milj. *euro* (7% no kopējām investīcijām) (skatīt attēlu Nr.13).

²⁸ Latvijas un Šveices sadarbības programmas projekts „Vēsturiski piesārņoto vietu sanācija - Sarkandaugavas teritorijā”, <http://www.vvd.gov.lv/projekti/latvijas-sveices-sadarbibas-programma/>

Ieguldot 19,9 milj. *euro* vēsturiski piesārņoto vietu sanācijā, sekmīgi īstenoti trīs projekti, kas vērsti uz augsnes, grunts, pazemes un virszemes ūdeņu kvalitātes uzlabošanu, vides kvalitātes piesārņotajās vietās atjaunošanu un uzlabošanu, kā arī iedzīvotāju veselības apdraudējuma novēršanu. Atbilstoši grafikā Nr. 14 sniegtajai informācijai 52% no visām investīcijām (t.i., 10,4 milj. *euro*) ir ieguldītas 3.4.1.4. aktivitātē (jeb vēsturiski piesārņoto vietu sanācijā) un 48% no visām investīcijām (t.i., 9,4 milj. *euro*) – 3.3.1.6. aktivitātē (jeb Liepājas Karostas ilgtspējīgas attīstības priekšnoteikumu nodrošināšana).

Attēls Nr. 14

3.4.1.4.aktivitātes mērķis bija panākt augsnes, grunts, pazemes un virszemes ūdeņu kvalitātes uzlabošanu, atjaunot un uzlabot vides kvalitāti piesārņotajās vietās, kā arī novērst iedzīvotāju veselības apdraudējumu. Šīs aktivitātes mērķa sasniegšanai tika ieguldītas investīcijas 10,4 milj. *euro* apmērā, no kurām 7,3 milj. *euro* (70% no aktivitātes kopējām investīcijām) veidoja ERAF finansējums un 3,1 milj. *euro* (30% no aktivitātes kopējām investīcijām) valsts budžeta finansējums. Abi projekti ir vērsti uz visu Latvijas Republikas teritoriju un to sekmīgas īstenošanas rezultātā kopumā no piesārņojuma ir attīrīta 8,11 ha liela teritorija.

3.3.1.6.aktivitātes mērķis bija piekrastes teritorijas ilgtspējīga apsaimniekošana, lai nodrošinātu vēsturiski piesārņotā Karostas kanāla sagatavošanu sanācijas darbu veikšanai saskaņā ar Baltijas jūras rīcības plānu. Šīs aktivitātes mērķa sasniegšanai tika ieguldītas investīcijas 9,4 milj. *euro* apmērā, no kurām 8,0 milj. *euro* (70% no aktivitātes kopējām investīcijām) veidoja ERAF finansējums un 1,4 milj. *euro* (30% no aktivitātes kopējām investīcijām) projekta īstenotāja finansējums. Aktivitātes ietvaros tika īstenots viens projekts Liepājā, Kurzemē, un tā sekmīgas īstenošanas rezultātā sanācijas darbu veikšanai ir sagatavota vēsturiski piesārņota vieta 78 ha platībā.

3.3.1.6. un 3.4.1.4.aktivitāšu sekmīga īstenošana apliecina ilglaicīgu pozitīvu ietekmi uz vidi, mazinot cilvēka saimnieciskās darbības ietekmi uz vidi²⁹:

- īstenojot vides attīrīšanas darbus Olaines šķidro bīstamo atkritumu izgāztuvē, 5 318 m³ apmērā veikta cieto atkritumu izņemšana, attīrīti 111 449 m³ gruntsūdeņu un pāršķirotā 10 400 m³ piesārņotā grunts, 81% piesārņotajā teritorijā esošie atkritumi reģenerēti;
- Jelgavas šķidro bīstamo atkritumu izgāztuves “Kosmoss” teritorijā attīrīti 10 000 m³ piesārņoto ūdeņu un ierobežota piesārņojuma tālāka izplatīšanās, iekapsulējot izgāztuvi, tostarp izbūvējot rievsienu līdz ūdeni necaurlaidīgam grunts slānim;
- Liepājas ostas Karostas kanāls attīrīts no mazizmēra un lielizmēra tehnogēnā piesārņojuma 78 ha platībā, bet piesārņotākajā kanāla daļā, kas aptver 10 ha, veikta arī attīrīšana no piesārņotajiem nogulumiem.

No minētā izriet, ka arī nākamā periodā ir jāturpina ieguldīt investīcijas vēsturiski piesārņoto vietu sanācijā, lai turpinātu attīrīt augsnes, grunts, pazemes un virszemes ūdeņus, uzlabojot vides kvalitāti un dodot nenovērtējamu ieguldījumu cilvēku veselības veicināšanā.

²⁹ Valsts stratēģiskā ietvardokumenta, darbības programmas “Cilvēkresursi un nodarbinātība”, “Uzņēmējdarbība un inovācijas” un “Infrastruktūra un pakalpojumi” īstenošanas ietekmes uz vidi novērtējuma ziņojums, 42. - 43.lpp

7. Investīcijas plūdu risku teritorijās plūdu novēršanā

Klimata pārmaiņu un ūdenslīmeņa svārstību izraisītie plūdu un krasta erozijas postījumi nelabvēlīgi ietekmē iedzīvotāju dzīves kvalitāti, uzņēmējdarbību un veicina vides piesārņojuma izplatīšanos Baltijas jūrā. Tādēļ būtiski ir samazināt piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu, dzīvojamās apbūves, transporta, gāzes, elektrības apgādes infrastruktūras, kultūrvēsturisku un saimnieciskās darbības objektu applūduma risku, kā arī samazināt to iedzīvotāju skaitu, ko apdraud plūdu un krasta erozijas risks.

2007.–2013. gada plānošanas periodā tika uzsākta pretplūdu aizsardzības aktivitāšu finansēšana no ERAF līdzekļiem divu apakšaktivitāšu ietvaros, t.i., 3.4.1.5.1. apakšaktivitātē "Plūdu risku samazināšana grūti prognozējamu vižņu–ledus parādību gadījumos", kuru īstenoja ierobežotas projektu iesniegumu atlases veidā un mērķis bija samazināt plūdu risku teritorijās, kas atbilst Plūdu riska novērtēšanas un pārvaldības nacionālās programmas 2008.–2015. gadam³⁰ pirmā plūdu riska vai ārkārtas scenārija 1B kritērijam (t.i., grūti prognozējamu vižņu – ledus parādību gadījumi)³¹ un 3.4.1.5.2. apakšaktivitātē "Hidrotehnisko būvju rekonstrukcija plūdu draudu risku novēršanai un samazināšanai", kuras mērķis bija samazināt plūdu risku teritorijās, kas atbilst plūdu riska novērtēšanas un pārvaldības nacionālās programmas 2008. – 2015. gadam 1C kritērijam (t.i., pilsētas, kuras apdraud vairāku plūdu cēloņu kombinācija). Plūdu risku teritorijās plūdu novēršanai kopumā visā plānošanas periodā tika ieguldīti 16,3 milj. euro, no kuriem ERAF līdzfinansējums bija 15,4 milj. euro (94% no kopējām investīcijām), pašvaldību līdzfinansējums – 0,9 milj. euro (6% no kopējām investīcijām).

Fotogrāfija: no plūdu risku mazināšanas projekta Jēkabpilī

Autors: VARAM

Ieguldot 16,3 milj. euro plūdu risku teritorijās plūdu novēršanā, sekmīgi īstenoti 10 projekti, kuri vērsti uz plūdu risku samazināšanu grūti prognozējamu vižņu-ledus parādību gadījumos un hidrotehnisko būvju rekonstrukciju plūdu draudu risku novēršanai un samazināšanai. 64% no visām investīcijām (t.i., 10,4 milj. euro) ir ieguldītas 3.4.1.5.1. apakšaktivitātē (jeb plūdu risku teritorijās, kas atbilst plūdu riska novērtēšanas un pārvaldības nacionālās programmas 1B kritērijam, t.i.,

plūdu samazināšanai grūti prognozējamu vižņu–ledus parādību gadījumos, un 36% no visām investīcijām (t.i., 5,9 milj. euro) - 3.4.1.5.2.apakšaktivitātē (jeb hidrotehnisko būvju rekonstrukcija plūdu draudu risku novēršanai un samazināšanai teritorijās, kas atbilst plūdu riska novērtēšanas un pārvaldības nacionālās programmas 1C kritērijam (t.i., pilsētas, kuras apdraud vairāku plūdu cēloņu kombinācija).

Ieguldīto investīciju rezultātā rekonstruēti seši aizsargdambji 33,18 km garumā, stiprināts krasts 150 m garumā, izbūvēti trīs aizsargdambji 4,35 km garumā, rekonstruēta HES

³⁰ <http://polsis.mk.gov.lv/documents/2432>

³¹ Papildu informācijai skat. Plūdu riska novērtēšanas un pārvaldības nacionālās programmu 2008.–2015.gadam un tās 4.pielikumā sniegto aprakstu par plūdu riska scenārijiem atbilstošo kritēriju raksturojumu un to apzīmējumiem

ūdenskrātuves būve, sūkņu stacija, sūkņu stacijas krājbaseins, maģistrālais kanāls, kolektors un hidrotehniskā būve, izbūvēts jauns slūžu regulators.

3.4.1.5.1.apakšaktivitātes mērķis bija samazināt plūdu risku teritorijās, kas atbilst plūdu risku novērtēšanas un pārvaldības nacionālās programmas 1B kritērijam (t.i., grūti prognozējamu vižņu – ledus parādību gadījumi). Šīs apakšaktivitātes mērķa sasniegšanai tika ieguldītas investīcijas 10,4 milj. euro apmērā, no kurām 9,6 milj. euro (93% no aktivitātes kopējām investīcijām) veidoja ERAF finansējums un 773 tūkst. euro (7% no aktivitātes kopējām investīcijām) pašvaldību finansējums. Detalizētāku informāciju par finansējuma un projektu sadalījumu Latvijas reģionos variet skatīt tabulā Nr.14.

Tabula Nr.14

3.4.1.5.1.apakšaktivitātes investīciju un projektu sadalījums pa Latvijas reģioniem 2007.–2013.gada plānošanas periodā, *euro*

Reģions	Īstenoto projektu skaits	Kopējās investīcijas, euro	t.sk. ERAF finansējums, euro	t.sk. pašvaldību budžets, euro
Rīga	2	5 265 515,33	5 265 515,33	-
Zemgale	3	5 154 339,19	4 381 188,30	773 150,89
Kopā	5	10 419 854,52	9 646 703,63	773 150,89

Atbilstoši augstāk tabulā sniegtajai informācijai aktivitātes ietvaros tika īstenoti 5 projekti plūdu risku teritorijās plūdu novēršanai teritorijās, kas atbilst plūdu risku novērtēšanas un pārvaldības nacionālās programmas 1B kritērijam (t.i., grūti prognozējamu vižņu – ledus parādību gadījumi). Īstenoto projektu rezultātā applūstošajās teritorijās Gaujas un Daugavas krastos tika būvēti jauni un rekonstruēti esošie aizsargdambji, veikta tehnoloģisko iekārtu un pārgāžņu rekonstrukcija un pilnveidošana.

3.4.1.5.2. apakšaktivitātes mērķis bija samazināt plūdu risku teritorijās, kas atbilst plūdu risku novērtēšanas un pārvaldības nacionālās programmas 1C kritērijam (t.i., pilsētas, kuras apdraud vairāku plūdu cēloņu kombinācija). Šīs apakšaktivitātes mērķa sasniegšanai tika ieguldītas investīcijas 5,9 milj. *euro* apmērā, no kurām 5,8 milj. *euro* (98% no aktivitātes kopējām investīcijām) veidoja ERAF finansējums un 138 tūkst. *euro* (2% no aktivitātes kopējām investīcijām) pašvaldību finansējums. Detalizētāku informāciju par finansējuma un projektu sadalījumu Latvijas plānošanas reģionos skatīt tabulā Nr. 15.

Tabula Nr.15

3.4.1.5.2. apakšaktivitātes investīcijas un projekti Latvijas plānošanas reģionos 2007.–2013.gada plānošanas periodā, *euro*

Reģions	Īstenoto projektu skaits	Kopējās investīcijas, euro	t.sk. ERAF finansējums, euro	t.sk. pašvaldību budžets, euro
Rīga	2	2 464 889,61	2 464 889,61	-
Zemgale	2	1 627 096,77	1 627 096,77	-
Vidzeme	1	1 816 836,92	1 678 789,99	138 046,93

Reģions	Īstenoto projektu skaits	Kopējās investīcijas, euro	t.sk. ERAF finansējums, euro	t.sk. pašvaldību budžets, euro
Kopā	5	5 908 823,30	5 770 776,37	138 046,93

Atbilstoši augstāk tabulā sniegtajai informācijai aktivitātes ietvaros tika īstenoti 5 plūdu risku samazināšanas projekti plūdu apdraudētajās teritorijās, kas atbilst plūdu risku novērtēšanas un pārvaldības nacionālās programmas 1C kritērijam (pilsētas, kuras apdraud vairāku plūdu cēloņu kombinācija). Īstenoto projektu rezultātā aplūstošajās teritorijās ap Daugavu, Lielupi, Babītes ezeru un Lubānas ezeru tika rekonstruētas 7 esošas hidrotehniskas būves un iekārtas, izbūvēti jauni un rekonstruēti esošie aizsargdambji, pilnveidotas kanalizācijas sistēmas, kuros tiktu novadīti lietus ūdeņi plūdu gadījumā u.c. darbi.

Sekmīgi īstenojot 3.4.1.5.1. un 3.4.1.5.2. apakšaktivitātes projektus, sniegts būtisks ieguldījums, lai pret applūšanas riskiem, ko ietekmē klimata pārmaiņas, pasargātu dažādas apdzīvotas vietas Latvijas teritorijā. Tādējādi veikti pasākumi, lai būtiski paaugstinātu arī cilvēku drošību un veselību, pasargātu kultūrvēsturisko mantojumu, kā arī, lai veicinātu saimniecisko darbību teritorijās, kuras pieguļ Gaujai, Daugavai, Lielupei, Lubānas ezeram u.c. teritorijām, kuras ir pakļautas plūdu riskiem pavasara palu laikā, stipru un ilgstošu lietus laikā, ledus un vižņu sastrēgumu gadījumos, kā arī spēcīga vēja vai vētras izraisītu uzplūdu gadījumos. ES fondu 2007.–2013. gada plānošanas periodā īstenoto projektu faktiskie labuma guvēji ir arī kopumā 68 053 iedzīvotāji applūstošajās Latvijas Republikas teritorijās. Arī nākamajā plānošanas periodā (2014.-2020. gads) tiks turpinātas investīcijas plūdu draudu novēršanas jomā, jo Latvijas upju baseinu apgabalos ir uzskaitītas teritorijas ar kopējo platību ~ 200 tūkstoši ha, kas ir pakļautas pavasara palu vai vasaras-rudens plūdu riskiem, kā arī jūras uzplūdu apdraudētās teritorijas, (t.sk. katastrofāli) - ap 100 tūkst ha, kurās potenciāli paaugstinātais ūdens līmenis varētu apdraudēt ne tikai cilvēku radītās materiālās vērtības, bet arī cilvēku dzīvības³². Šo teritoriju aizsardzība ir valstiski nozīmīgs process, lai pasargātu cilvēku apdzīvoto un ekonomiski attīstīto teritoriju, kā arī no dabas resursu racionālas apsaimniekošanas un vides daudzveidības saglabāšanas viedokļa.

³² Nacionālā programma Eiropas Reģionālās attīstības fonda apguvei "VIDES RISKU SAMAZINĀŠANA", 9.lpp

8. Investīcijas vides monitoringa sistēmas attīstībā

Plānošanas periodā investīcijas vides monitoringa sistēmas attīstībā tika piešķirtas vienas aktivitātes ietvaros, t.i., no ES fonda līdzekļiem tika piešķirts līdzfinansējums 3.5.1.4. aktivitāte "Vides monitoringa un kontroles sistēmas attīstība" (turpmāk – 3.5.1.4. aktivitāte). Šīs aktivitātes ietvaros kopumā ir līdzfinansēti 13 projekti, kuri ir sekmīgi un ir noslēgušies, un aptver visu valsts teritoriju.

Vides monitoringa un kontroles sistēmas attīstībā kopumā visā periodā tika ieguldīti 10,6 milj. euro, no kuriem ERAF līdzfinansējums bija 9,6 milj. euro (90% no kopējām investīcijām) un valsts budžeta līdzfinansējums – 1,1 milj. euro (10% no kopējām investīcijām).

3.5.1.4. aktivitātes mērķis bija nodrošināt atbildīgās institūcijas un sabiedrību ar savlaicīgu, mērķorientētu un patiesu informāciju par vides kvalitāti un dabas resursiem, kā arī par īstenoto vides aizsardzības pasākumu lietderību un efektivitāti. 2007.-2013. gada plānošanas periodā sekmīgi tika īstenoti kopumā 13 projekti, kuri bija vērsti uz virszemes un pazemes ūdens monitoringa sistēmu (astoņi projekti), gaisa monitoringa sistēmu (divi projekti), zvejas kontroles un vides monitoringa sistēmu (viens projekts), vides putekļu monitoringa sistēmu (viens projekts), radiācijas monitoringa (viens projekts) sistēmu attīstību un pilnveidošanu. 3.5.1.4. aktivitātes projektu ietvaros kopumā tika atjaunoti un aprīkoti 163 un izbūvēti jauni 46 pazemes ūdens novērojumu urbumi, likvidēti 2 videi bīstami urbumi, modernizētas un iekārtotas 56 monitoringa stacijas (t.i., 12 virszemes un hidroloģisko monitoringa stacijas, 3 putekļu monitoringa stacijas, 6 "karsto punktu" putekļu pagaidu monitoringa stacijas, 10 vides stāvokļa monitoringa stacijas un 25 radiācijas monitoringa stacijas). Papildus tika rekonstruētas un uzbūvētas piecas paraugu uzglabāšanas telpas, iegādātas divas mobilās laboratorijas pazemes ūdens paraugu ņemšanai, divas kravas mašīnas, 8 speciāli aprīkotas automašīnas ar olfaktometru, meteostaciju un putekļu koncentrācijas noteikšanas iekārtām un divas laivas ar motoru un piekabi, kā arī specializēts kuģis zvejas kontrolei. Papildus iepriekšminētajam tika iegādātas arī 698 dažāda veida iekārtas – 675 virszemes un pazemes ūdens un hidroloģiskā monitoringa aparatūras vienības, 12 gaisa monitoringa iekārtas, viens laboratorijas aprīkojuma komplekts prioritāri bīstamo vielu analīzēm, 8 aprīkojuma komplekti un programmatūras vides putekļu monitoringa datu pārraidei, uzglabāšanai un analīzei, kā arī tika izveidots sakaru tīkls un iegādāta datu apstrādes un pārraides programmatūra radiācijas monitoringa sistēmai.

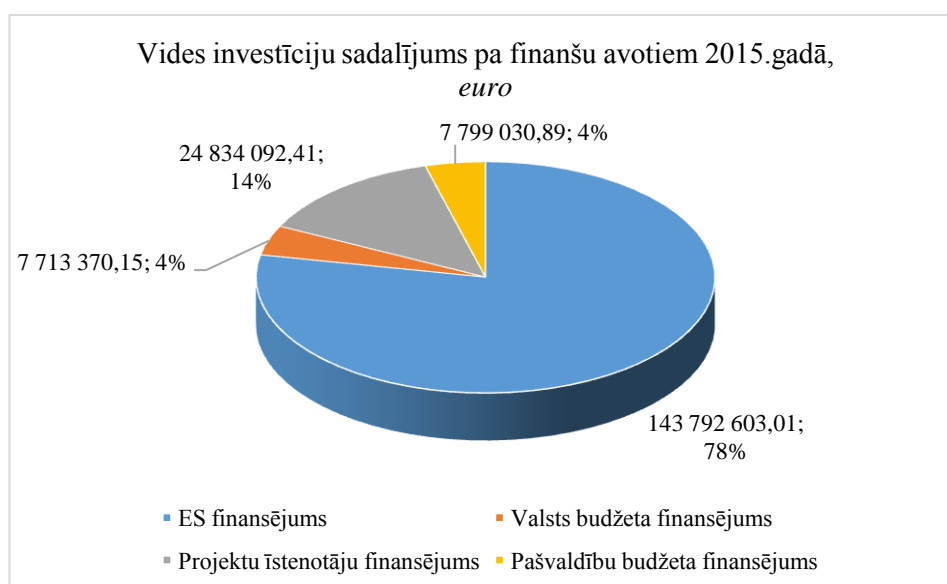
Īstenojot 3.5.1.4. aktivitāti, milzīgs un neatsverams ieguldījums ir sniegts vides monitoringa un kontroles iestādēm, un iedzīvotājiem kopumā. Ieguldītās investīcijas apkārtējās vides kvalitātes kontroles monitoringa sistēmās vienlaikus ir ieguldījums sabiedrības veselības veicināšanā, t.i., tīra vide ir svarīga cilvēka veselībai un labsajūtai. Tomēr nākotnē ES fondu finansējums būtu jāturpina orientēt vides monitoringa un kontroles sistēmas institūciju kapacitātes un nodrošinājuma stiprināšanā, attīstot vides monitoringa tīklu un nodrošinot vides kontroles iestādes ar pienācīgu izpildei nepieciešamo aprīkojumu un savlaicīgu, un kvalitatīvu vides kontrolei nepieciešamo informāciju. Tāpat jāattīsta nacionālie vides izglītības un informācijas centri, kas veic sabiedrības, it īpaši bērnu un jauniešu auditorijas, izglītošanu vides jomā. Ar investīciju palīdzību tiktu nodrošināta ES prasību ieviešana un valsts Vides monitoringa programmas īstenošana.

9. Investīcijas vides jomā 2015. gadā

Vides investīciju ziņojuma griezumā par 2015. gada investīcijām tiek uzskatītas arī investīcijas, kuru projektu ieviešana noslēdzās līdz 2015. gada 31. decembrim, bet gala maksājumi projektu īstenotājiem tika izmaksāti līdz 2016. gada 31. martam.

2015. gadā vides jomā Latvijā tika ieguldīti 184,1 milj. *euro*, kas ir 16% no kopējām investīcijām 2007.–2013. gada plānošanas periodā. ES fondu finansējums veidoja 78% (t.i., 143,8 milj. *euro*) no kopējā vides investīciju apjoma 2015. gadā, 14% (24,8 milj. *euro*) – projektu īstenotāju līdzfinansējums un attiecīgi 4% - valsts budžeta un pašvaldību līdzfinansējums (t.i., 7,7 milj. *euro* un 7,8 milj. *euro*), (skatīt attēlu Nr. 15). Tas saistīts ar faktu, ka projektu īstenotāji sākotnēji iegulda lielāku līdzfinansējumu, nekā noteikts līgumos par projekta īstenošanu, lai sekmīgi īstenotu projektu, savukārt pēc pilnīgas visu projekta aktivitāšu īstenošanas no ārvalstu finanšu palīdzības tiek izmaksāts noslēguma maksājums, ar kuru tiek atmaksāts projekta īstenotājiem sākotnēji ieguldītais līdzfinansējums. 2015. gads bija daudzu projektu īstenošanas pēdējais gads un jaunas projektu atlases netika uzsāktas (izņemot vienu KPFI aktivitāti).

Attēls Nr.15

2015. gadā investīcijas tika ieguldītas visās septiņās iepriekšminētajās vides jomās. 112,7 milj. *euro* jeb 61% no kopējām investīcijām vides jomā tika ieguldītas ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstībā, 32,3 milj. *euro* jeb 18% – atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstībā un 16,2 milj. *euro* jeb 9% no kopējām investīcijām – vēsturiski piesārņoto vietu sanācijā. Savukārt pārējās vides jomās (skatīt tabulu Nr. 16) investīciju apjoms ir tuvu pieciem procentiem vai zem šīs robežas no kopējām investīcijām 2015. gadā, kas saistīts ar iepriekšējās ziņojuma nodaļās jau minēto faktu, ka prioritārās vides jomas 2007.–2013. gada plānošanas periodā bija ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība, atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstība.

Vides investīciju sadalījums pa vides jomām 2015. gadā, *euro*

Vides joma	Kopējās investīcijas, euro	ES finansējums, euro	Valsts budžeta finansējums, euro	Pašvaldību budžeta finansējums, euro	Projektu īstenotāju finansējums, euro
Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība	112 672 513,64	98 296 833,74	1 105 315,84	3 026 786,11	10 243 577,95
Atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstība	32 274 307,08	18 757 962,27	0,00	4 749 089,98	8 767 254,83
Siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšana	5 692 142,74	0,00	3 904 246,65	0,00	1 787 896,09
Dabas aizsardzība	10 358 244,71	7 396 855,56	342 335,51	0,00	2 619 053,64
Vēsturiski piesārņoto vietu sanācija	16 215 336,32	12 767 045,35	2 031 981,07	0,00	1 416 309,90
Vides risku novēršana	4 466 758,93	4 443 604,13	0,00	23 154,80	0,00
Vides monitoringa sistēmas attīstība	2 459 793,04	2 130 301,96	329 491,08	0,00	0,00
Kopā:	184 139 096,46	143 792 603,01	7 713 370,15	7 799 030,89	24 834 092,41

Investīciju sadalījumu vides jomās plānošanas reģionu griezumā var atspoguļot par četrām vides jomām, jo pārējo trīs vides jomu projektu īstenošana aptver visu Latvijas teritoriju (sīkāk skatīt sadaļu “Kopsavilkums par ieguldītajām investīcijām vides aizsardzības jomā 2007.–2013. gada plānošanas periodā”) (skatīt tabulu Nr. 17). Vislielākās investīcijas (32% no kopējām investīcijām vides jomā 2015. gadā) tika ieguldītas Rīgas plānošanas reģionā, kas skaidrojams ar tieši finansiāli ietilpīgu projektu turpināšanu un pabeigšanu šajā reģionā.

Vides investīciju sadalījums pa vides jomām plānošanas reģionos 2015. gadā, *euro*

	Rīga	Vidzeme	Latgale	Zemgale	Kurzeme
Ūdenssaimniecības infrastruktūras attīstība	58 445 400,38	16 662 776,28	12 043 285,02	11 427 034,23	14 094 017,73
Atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstība	17 435 851,97	1 653 917,59	2 483 895,30	2 171 878,22	8 528 764,00
Vides risku novēršana	2 685 790,93	1 594 513,67	0,00	186 454,33	0,00
Vēsturiski piesārņoto vietu sanācija	0,00	0,00	0,00	0,00	9 442 066,08
Kopā	78 567 043,28	19 911 207,54	14 527 180,32	13 785 366,78	32 064 847,81

Noslēgums

Laika periodā no 2007. gada līdz 2015. gadam īstenotie projekti vides jomā ir nodrošinājuši tiešu pozitīvu ietekmi uz vidi. Šo projektu investīcijas sniegušas būtisku ieguldījumu ūdenssaimniecības un atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūras attīstībā, energoefektivitātes paaugstināšanā un siltumu zudumu mazināšanā, t.i., energoresursu taupīšanā, vides kvalitātes uzlabošanā, uzlabojot notekūdeņu savākšanu un attīrīšanas kvalitāti, sanācijas darbu veikšanai vēsturiski piesārņotajās vietās un rekultivējot sadzīves atkritumu izgāztuves, kā arī papildu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā, plūdu apdraudējuma risku samazināšanā, vides monitoringa un kontroles sistēmas tehniskā nodrošinājuma uzlabošanā.

Izvērtējot veiktos investīciju ieguldījumus un sasniegtos rezultātus, secināms, ka arī turpmāk, tostarp nākamajā plānošanas periodā (2014.–2020. gads) jāturpina mērķtiecīgas un efektīvas investīcijas vides jomā, jo investīciju rezultātā tiek vecināta ilgtermiņā attīstība un radīto resursu sekmīga izmantošana, piemēram, mazinot risku cilvēku veselībai, palielinot nekustamā īpašuma vērtību, paaugstinot saimnieciskās darbības līmeni un veicinot Latvijas ekonomisko izaugsmi kopumā.